

PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK

Doorgaande lijn tussen de peuters en kleuters binnen KC

PEP afstudeeropdracht, semester 4, 2023.

Titel: praktijkgericht onderzoek
Vak code: PP2BGO22
Student: Jorieke Batterink
Student nummer: 10830
Klas: PPD2C
Beoordelaar 1: Wouter Krol
Beoordelaar 2: Marleen Assen
Datum: 14 juli 2023

Voorwoord

Voor u ligt het uitgewerkte praktijkonderzoek naar de doorgaande lijn en samenwerking tussen de peuterspeelzaal en de kleutergroepen van KC. Hierin is in beeld gebracht wat de doorgaande lijn en samenwerking inhoudt vanuit de theorie gezien, hoe de samenwerking er op dit moment uit ziet binnen KC maar ook waar de wensen en behoeften liggen van de professionals. Vanuit verschillende deelvragen is er antwoord op de hoofdvraag gezocht. Hiervoor zijn meerdere instrumenten ingezet. In de conclusie wordt het antwoord gegeven op de hoofdvraag. Dit wordt vervolgd door de aanbevelingen.

Mijn dank gaat uit naar al mijn collega's die hun bijdragen geleverd hebben aan het onderzoek. Naar de twee andere locaties die mij open ontvangen hebben en lieten zien hoe de doorgaande lijn en samenwerking eruit ziet op hun locatie.

Ik wens u veel leesplezier.

Jorieke Batterink.

Samenvatting

De bestuurders van Stichting Z kinderopvang en Stichting X zijn de samenwerking aangegaan voor de vorming van KC's. Hierin wordt verwacht dat alle locaties in 2026 volgens het model van Sardes (2017) 'cheek to cheek' zijn. Binnen de locatie KC is nog weinig tot geen sprake van samenwerking tussen onderwijs en opvang. Dit onderzoek zoekt naar een antwoord op de hoofdvraag: Op welke wijze kan de samenwerking verbeterd worden tussen de peuterspeelzaal en de basisschool ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?

Om zicht te krijgen in de theorie is er een literatuuronderzoek verricht. Daarnaast zijn er twee bezoeken geweest op andere locaties waar de samenwerking en doorgaande lijn tussen peuters en kleuters al vorm heeft. Onder de kleuterleerkrachten en Pedagogisch medewerkers is een enquête gehouden, daarnaast zijn de kindcoach van stichting Z en de IPC coördinator vanuit de basisschool bevraagd over de gebruikte methodes. De naar voorgekomen resultaten worden in beeld gebracht in hoofdstuk vier.

In de resultaten komt naar voren dat zowel de kleuterleerkrachten als de Pedagogisch medewerkers open staan voor de samenwerking en de meerwaarde van een doorgaande lijn zien. Hierin spreken ze de voorkeur uit dat peuterspeelzaal en onderwijs op één locatie plaats vindt zodat ze elkaar beter leren kennen. Op de bezochte locaties werd het ook zichtbaar wat de meerwaarde is wanneer onderwijs en opvang zich op één locatie bevindt. Vanuit het literatuur onderzoek komt ook één locatie als bevorderende factor naar voren. In de interviews met de kindcoach en de IPC coördinator blijkt dat de gebruikte methode voor de peuterspeelzaal en de methode van de kleutergroepen in de basis niet veel van elkaar verschillen. In beide methodes staat spelend leren en thematisch werken centraal. Hierin zit een koppeling naar het literatuuronderzoek, spelend leren wordt al bevorderend gezien bij het jonge kind.

Tot slot zijn er op basis van de resultaten uit de enquêtes, de interviews en bezochte locaties aanbevelingen beschreven. Hierin staat één locatie centraal. Maar ook beginnen met elkaar leren kennen en elkaar tijdens spelmomenten opzoeken, bijvoorbeeld tijdens buitenspel.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	1
Samenvatting.....	1
Hoofdstuk 1. Inleiding	3
1.1 Context en praktijkprobleem	3
1.1.1 Context	3
1.1.2 Praktijkprobleem.....	4
1.2 Doel, hoofdvraag en deelvragen	5
1.2.1 Onderzoeksdoel	5
1.2.2 Hoofdvraag.....	5
1.2.3 Deelvragen.....	5
Hoofdstuk 2. Theoretisch kader.....	6
2.1 Wat is een doorgaande lijn tussen peuters en kleuters?	6
2.2 bevorderende factoren.....	8
2.3 Belemmerende factoren.....	9
2.4 Kennis en vaardigheden voor een goede onderlinge samenwerking.....	11
Hoofdstuk 3. Methode.....	12
3.1 Onderzoeksplan.....	12
3.2 Actoren.....	12
3.3 Instrumenten.....	13
3.4 Tijdspad	15
Hoofdstuk 4. Resultaten	16
4.1 Enquête onder de kleuterleerkrachten en PM'ers.....	16
4.2 Interview Kindcoach en IPC Coördinator	18
4.3 Bezoek KC A.....	19
4.4 Bezoek OBS School B en Peuterspeelzaal A.....	20
Hoofdstuk 5. Conclusie en discussie	21
5.1 Conclusie	21
5.2 Discussie	22
5.3 Aanbevelingen	23
Hoofdstuk 6. Presenteren en evalueren	24
Literatuurlijst	26
Bijlagen.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 1: Ontwikkelinstrument Sardes.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 2: Enquête PM'ers	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 3: Enquête kleuterleerkracht.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 4: Interview vragen IPC coördinator en Kindcoach	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 5: Interview leidraad bezoek locaties.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 6: Ingevuld feedback formulier onderzoeksvoorstel PPO docent.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 7: Ingevuld feedback formulier werkveld 1	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 8: Ingevuld feedback formulier werkveld 2	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 9: Toestemmingsformulier HBO kennisbank.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Hoofdstuk 1. Inleiding

In dit hoofdstuk leest u de basis van het onderzoek. Hierin staat de context en de probleemstelling beschreven. Daarnaast leest u wat het onderzoeksdoel is met de daarbij behorende hoofdvraag en deelvragen. Deze deelvragen zijn opgesplitst in theoretische en praktische deelvragen.

1.1 Context en praktijkprobleem

1.1.1 Context

Algemene achtergrond informatie KC

Dit onderzoek vindt plaats op KC. KC is sinds begin schooljaar 2022-2023 een samenwerking tussen christelijke basisschool de SCHOOL A en kinderopvang. De SCHOOL A is aangesloten bij Stichting Chrono en de kinderopvang bij Stichting Z. SCHOOL A is een christelijke basisschool in . De school telt ongeveer 120 leerlingen verdeeld over zeven groepen. Stichting Z heeft binnen de school een peuterspeelzaal 't Mierennest en BSO De Flierefluiter. De psz is twee ochtenden per week geopend en heeft plaats voor acht peuters. De BSO verzorgt vijf dagen in de week de opvang voor en na schooltijd en heeft plaats voor 50 kinderen.

Achtergrond informatie kinderopvang

Daarnaast heeft KC nog een locatie dagopvang 0-4 jaar 't Wennest. Deze locatie ligt op ongeveer twee minuten lopen van de SCHOOL A. In de ochtend wordt er vijf dagen in de week het peuterprogramma aangeboden en is de groep opgesplitst in de peutergroep en de 0-2 groep. Na het peuterprogramma wordt de groep weer samen gevoegd tot één 0-4 groep.

Op beide locaties wordt er VVE (voor- en vroegschoolse educatie) aangeboden. Doordat 't Mierennest twee ochtenden per week geopend is volgen peuters met een VVE indicatie vanuit 't Mierennest twee ochtenden het peuterprogramma bij 't Mierennest en twee ochtenden bij 't Wennest. De psz volgt het VVE programma Uk en PUK, dit programma wordt in heel gemeente Hardenberg gebruikt. Alle Pedagogisch medewerkers (hierna PM'ers) die op een VVE groep werken zijn hiervoor geschoold. Op de site van UK en Puk (www.ukenpukvve.nl) staat beschreven dat Uk en Puk een totaal programma is voor kinderen van 0-4 jaar.

In het pedagogisch beleidsplan 0-4 jaar van Stichting Z (Stichting Z, persoonlijke communicatie, 11 april 2023) staat beschreven dat de stichting zich laat inspireren door de uitgangspunten van verschillende pedagogen. Hierin staat respect voor het kind centraal. Dit wordt uitgewerkt in de volgende punten:

- ieder kind wordt met respect behandeld vanuit de eigen belevingswereld.
- ieder kind wordt op een positieve manier benaderd. We willen de kinderen bewust positief benaderen zodat ze een positief zelfbeeld kunnen ontwikkelen en respect leren tonen voor anderen, de omgeving en zichzelf.
- ieder kind heeft recht op een optimale ontwikkeling. De ontwikkelings- mogelijkheden en sterkte punten van een kind vormen het uitgangspunt van ons handelen. Kinderen worden gestimuleerd om ervaringen op te doen die aansluiten bij hun ontwikkelingsniveau en de interesses van het kind.
- ieder kind wordt gestimuleerd zich te ontwikkelen tot een zelfstandig individu. Vanuit een sfeer van veiligheid en vertrouwen krijgt ieder kind de ruimte voor creatieve experimenten. Door deze nieuwe ervaringen wordt de zelfstandigheid van kinderen vergroot. Ieder kind krijgt hierdoor de mogelijkheden zich breed te ontwikkelen.

De pedagogische doelen die in het pedagogisch beleidsplan staan zijn:

- Fysieke en emotionele veiligheid bieden. Hierin staat de veiligheid, gezondheid en hygiëne centraal maar ook de emotionele veiligheid zoals vaste medewerkers op de groep. Opbouw van relatie, samenwerking met ouders.
- Persoonlijke competentie bevorderen. Hierin staat "spelen is ontwikkelen" centraal maar ook een leerrijke omgeving
- Sociale competenties bevorderen. Hierin staat dat er binnen de stichting zowel met verticale en horizontale groepen wordt gewerkt. Waarbij kinderen leren van leeftijdgenoten maar ook

rekeninghouden met jongere kinderen en dat jongere kinderen het voorbeeld van de oudere kinderen hebben. En dat iedereen erbij hoort.

- Communicatie/overdracht van waarden en normen. De pedagogisch medewerkers spelen een belangrijke rol in het pedagogisch klimaat en leren de kinderen hoe met elkaar om te gaan, de ruimte en het materiaal.

Achtergrond informatie onderwijs

Binnen de SCHOOL A zijn verschillende professionals werkzaam. Naast de leerkrachten en de internbegeleider hebben verschillende leerkrachten een specialisatie, dit zijn: rekenspecialist, specialist meer- en hoogbegaafdheid, Taalspecialist en specialist jonge kind. De SCHOOL A heeft op dit moment één onderwijs assistent, zij begeleid individueel leerlingen aan arrangementen, daarnaast is zij ook werkzaam binnen stichting Z als PM'er op de BSO in het Kindcentrum.

Stichting Chrono heeft twee orthopedagogen in huis die elk gekoppeld zijn aan verschillende scholen, zo ook aan de SCHOOL A. Daarnaast is er vanuit Connect logopedie één dag in de week een logopediste aanwezig in de school.

De SCHOOL A heeft in de afgelopen jaren meerdere visie trajecten ondergaan en daarbij in het schooljaar 2021-2022 een visie vastgelegd voor de komende vier jaar. Hierop zijn ook de lesmethodes afgestemd.

Hierover staat in de schoolgids (SCHOOL A, 2022) geschreven dat de school vanuit een christelijke levensbeschouwing zich inzet voor een optimale ontwikkeling, passend bij het kind. Hierin staan de kernwaarden trots, aandacht en plezier centraal. De opgestelde doelen vanuit het schoolplan zijn

- Een programma voor kinderen op maat!
- Een organisatievorm dat zorgt voor ruimte voor doorontwikkeling!
- Een team van mensen dat nadenkt over goed onderwijs en blijft leren!

Eén van de gekozen methodes waarin de kernwaarden en de doelen naar voren komen is IPC (International Primary Curriculum). Op de site van IPC (www.ipc-nederland.nl) staat beschreven dat het een basisschoolcurriculum voor de zaakvakken en onderwijsconcept in één is. De kinderen ontwikkelen zich met IPC tot wereldburgers en hebben meer plezier in het leren. Ze worden bewuster van hun groei en weten waarom en hoe ze nieuwe dingen leren. Binnen de kleuterklassen wordt er gewerkt via IEYC (International Early Years Curriculum). Hierin staat het spelend leren en de rijke leeromgeving centraal.

1.1.2 Praktijkprobleem

De aanleiding van dit onderzoek komt voort uit de overeenkomst die de besturen van kinderopvang organisatie stichting Z en onderwijsorganisatie stichting Chrono hebben gemaakt. Beide organisaties hebben locaties in de omgeving Hardenberg en zijn de samenwerking aangegaan naar een gezamenlijk kindcentra. Met als streven dat alle locaties in 2026 'cheek to cheek' (Sardes, 2017.) zijn. Zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden..** Dit wil onder andere zeggen dat het onderwijs en de opvang geïntegreerd zijn, er een gezamenlijke visie is, doorgaande lijnen zijn en een gezamenlijk ouderbeleid.

Op de locatie in is deze vergaande samenwerking tussen de psz en de kleutergroepen nog niet aan de orde. Dit mede door praktische zaken. Binnen het kindcentrum liggen de kleuterlokalen en het peuterlokaal aan weerskanten van de school wat het contact tussen de kleuters en peuters maar ook tussen de professionals belemmert. Bij elkaar in de groep kijken gaat hierdoor op afspraak en is minder spontaan. De psz maakt tijdens het buitenspelen gebruik van het kleuterplein van de school. Doordat beide partijen hun eigen programma draaien spelen de peuters en kleuters niet op zelfde tijden buiten.

Daarnaast heeft de kinderopvang nog één locatie die niet binnen de basisschool plaatsvindt. Tussen de basisschool en locatie 't Wennest vindt er alleen contact plaats tijdens een warme overdracht van een VVE peuter. Dit wil zeggen dat er na een aanmelding van een peuter met VVE indicatie bij de SCHOOL A een kennismakingsgesprek is tussen de kleuterleerkracht, ouders en de mentor (de PM'er die het eerste contact persoon is voor de ouders en het kind) en IB'er.

Wat ook meespeelt is dat er vanuit verschillende methodes wordt gewerkt. De leerkrachten werken met IPC (International Primary Curriculum). Voor de onderbouw wordt de leerlijn vanuit IPC voor het jonge kind gebruikt, namelijk International Early Years Curriculum (IEYC). De psz werkt met de methode Uk en Puk. In

hoofdstuk vier wordt er teruggekomen op deze methodes. Doordat er wordt gewerkt vanuit verschillende methode komen de thema's waaraan gewerkt wordt ook niet overeen.

In het voorjaar van 2023 is het personeel van KC voor het eerst samengekomen. De verwachtingen en het doel van de avond waren onvoldoende gecommuniceerd met de twee betrokken partijen. Het schoolteam werd overvallen met de boodschap dat er gewerkt ging worden aan een gezamenlijke visie. Datgene waar het schoolteam de afgelopen jaren meerdere trajecten van doorlopen heeft en waarop het onderwijs is afgestemd. Het team van de kinderopvang werd overvallen door de reacties die vanuit het schoolteam kwamen. Hierdoor was de eerste gezamenlijke avond een valse start.

Tijdens deze avond is de behoefte naar dit praktijk gericht onderzoek ontstaan. Vanuit het schoolteam kwam de opmerking: "heel leuk dat de twee besturen de samenwerking willen, maar dan moet de opvang maar aansluiten aan onze methode IEYC." Bij de PM'ers ontstond hierbij het gevoel dat het onderwijzend personeel (nog) niet open staat voor een goede samenwerking. De onderwijsassistent die voor beide organisaties werkzaam is binnen het KC heeft aangegeven dat ze deze avond als heel ongemakkelijk ervaren heeft. Ze had hierbij het gevoel tussen de twee teams in te staan. De directeur onderwijs en de directeur kinderopvang hebben hierin voorgesteld het onderzoek op te pakken in de samenwerking tussen de psz en de onderbouw, zodat er op in een later stadium vanuit deze samenwerking, de samenwerking verder ontwikkeld kan worden.

1.2 Doel, hoofdvraag en deelvragen

1.2.1 Onderzoeksdoel

Door middel van het uitgevoerde praktijkonderzoek is in beeld gebracht hoe de samenwerking tussen de peuterspeelzaal en de basisschool verbeterd kan worden ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC

1.2.2 Hoofdvraag

Op welke wijze kan de samenwerking verbeterd worden tussen de peuterspeelzaal en de basisschool ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC ?

1.2.3 Deelvragen

Theoretische deelvragen

- Wat staat er in de literatuur geschreven over de doorgaande lijn tussen peuters en kleuters?
- Wat zijn de bevorderende en belemmerende factoren in een doorgaande lijn van peuter naar kleuter?
- Aan welke kennis en vaardigheden dienen de professionals binnen de peuterspeelzaal en het onderwijs te voldoen voor een goede onderlinge samenwerking?

Praktische deelvragen

- Hoe ervaren de professionals van KC de huidige samenwerking ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC ?
- Welke wensen en behoeften hebben professionals van KC gericht op het verbeteren van de samenwerking ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC ?

Hoofdstuk 2. Theoretisch kader

In hoofdstuk 2 leest u hoe vanuit de theorie antwoord wordt gezocht op de drie theoretische deelvragen:

Wat staat er in de literatuur geschreven over de doorgaande lijn tussen peuters en kleuters?

Wat zijn de bevorderende en belemmerende factoren in een doorgaande lijn van peuter naar kleuter?

Aan welke kennis en vaardigheden dienen de professionals binnen de peuterspeelzaal (hierna psz) en het onderwijs te voldoen voor een goede samenwerking naar een doorgaande lijn?

De antwoorden op deze vragen vormen de onderbouwing op de hoofdvraag: Op welke wijze kan de samenwerking verbeterd worden tussen de psz en de basisschool ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?

2.1 Wat is een doorgaande lijn tussen peuters en kleuters?

Een doorgaande lijn tussen peuters en kleuters wat houdt dat in? Om tot een antwoord op deze vraag te komen is het goed te weten dat er geen eenduidig antwoord gegeven kan worden op deze vraag. Een doorgaande lijn komt tot uiting als er aan verschillende aspecten gehoor wordt gegeven waarin een goede samenwerking en afstemming tussen de psz en het basisonderwijs de basis vormen.

Volgens Studulski en Kruiter (2017) kunnen er binnen een KC wel verschillende doorgaande lijnen benoemd worden. Hierbij te denken aan; de pedagogische visie, doorgaande zorg lijn, doorgaande lijn in overgang van voorschoolse voorziening naar de basisschool. Daarnaast worden volgens (Kruiter et al., 2020) onderscheid gemaakt in zeven doorgaande lijnen binnen een KC. Binnen dit onderzoek worden deze lijnen toegespitst op de doelgroep 2–6 jaar ook wel het jonge kind genoemd. Hieronder staan deze zeven doorgaande lijnen beschreven.

Inhoudelijke doorgaande lijn

Onder deze lijn wordt verstaan dat de kinderen zich binnen een continuïteit kunnen ontwikkelen. Dit kan bevorderd worden wanneer peuterspeelzalen en de onderbouw afstemmen over de werkwijzen en inhoudelijke thema's. Hierin valt te denken aan, werken de psz en de onderbouw via de zelfde methodes aan dezelfde thema's. Of wordt er vanuit verschillende methodes wel binnen de thema's onderling afgestemd. Ook zijn PM'ers en de kleuterleerkrachten samen in staat om samenhang in de ontwikkeling aan te brengen (Rooker et al., 2017).

Daarnaast kan er vanuit de overdracht tussen psz en de onderbouw van het basisonderwijs al een verschil gemaakt worden. Studulski & Kruiter (2017) zeggen hierover het volgende: De manier van overdracht valt onder te verdelen in een 'koude', 'lauwe' en 'warme' overdracht. Een 'koude' overdracht houdt in dat er alleen een schriftelijke overdracht plaats vindt tussen de psz en de onderbouw. Bij een 'lauwe' overdracht vindt de uitwisseling telefonisch plaats. De overdracht waarbij de PM'er en de kleuterleerkracht persoonlijk contact hebben wordt de 'warme' overdracht genoemd. Volgens het NJI (z.d.) informeert de PM'er de kleuterleerkracht persoonlijk over het kind dat naar de basisschool gaat. Dit houdt in: Dat bij toestemming van de ouders de PM'er tijdens een gesprek met de kleuterleerkracht verteld over het kind, hoe de ontwikkeling verloopt en welke ondersteuning het kind eventueel nodig heeft. Door deze overdracht heeft de kleuterleerkracht de informatie die nodig is voor een goede start op de basisschool.

De pedagogische en didactische doorgaande lijn

Hierin wordt verstaan dat er binnen een KC wordt gekeken of de pedagogisch en didactische uitgangspunten van opvang en onderwijs op elkaar aansluiten. (Kruiter et al., 2020) Hoe wordt er vorm gegeven aan de ontwikkeling van onder andere veiligheid, zelfstandigheid en talenten van de kinderen, maar ook aan de ontwikkeling van taal en rekenen en hoe dit wordt aangeboden. Daarnaast wordt het kijken naar het uiting geven aan gewoonte, rituelen en vieringen onder deze doorgaande lijn berekend.

Volgens van der Linden-Meijerink & Klein Tank (2014) is het van belang dat er een doorgaande lijn plaats vindt in het interactiepatroon van kinderen. Een kind kan de nieuwe omgeving pas gaan ontdekken wanneer het zich veilig voelt en een goede relatie heeft opgebouwd met de nieuwe groepsgenoten en leerkracht. Wanneer er vanuit een pedagogische en didactische doorgaande lijn gewerkt wordt zal de overgang voor

het kind kleiner zijn. Hierdoor kan het eerder ontwikkelen wat een positief effect heeft op het zelfvertrouwen van het kind.

De doorgaande lijn in zorg

Wanneer er bij kinderen bijzonderheden zijn in hun ontwikkeling kan een doorgaande lijn in de zorg helpend zijn. (Veen et al, 2019) Afhankelijk welke partners er betrokken zijn binnen een KC kan er onderling afspraken gemaakt worden in samenwerking met de ouders om de overgang van de psz naar het basisonderwijs zo vloeiend en soepel mogelijk te laten verlopen. Hierin valt onder andere te denken aan de PM's, pedagogisch coach, kleuterleerkrachten, IB'er, logopedie, fysiotherapie en het consultatie bureau.

De doorgaande lijn in ontvangstbeleid

Onder deze lijn wordt verstaan hoe bijvoorbeeld de rondleidingen gedaan worden bij nieuwe ouders? Wordt dit bij interesse in de psz door de directeur kinderopvang gedaan en bij interesse in de school door de directeur onderwijs. Of kan dit altijd door één van beide gedaan worden. Maar ook hoe ziet de informatie voorziening naar buiten eruit. Is er één gezamenlijke website? Of hebben opvang en onderwijs een aparte website en wordt er naar elkaar verwezen hierop. Is er één telefoonnummer waarop alle partijen bereikbaar zijn? (Kruiter et al, 2020)

De doorgaande lijn in ouderbetrokkenheid

Binnen een doorgaande lijn in de ouderbetrokkenheid kan er gekeken worden naar de visie van de partijen hoe er met ouderbetrokkenheid wordt omgegaan. Hoe wordt deze visie onderling afgestemd? Komt er één gezamenlijke oudercommissie en is dit volgens de wet- en regelgeving mogelijk? (Jansen et al, 2014) Wat wordt er van ouders verwacht binnen het KC en wat mogen ouders verwachten. Maar ook hoe wordt er gecommuniceerd met ouders. Gaat er bijvoorbeeld bij vieringen één keer bericht uit naar alle ouders of gaat vindt deze berichtgeving bij psz en onderwijs apart plaats? Wordt hierin het zelfde bericht gebruikt, of maken de partijen hun eigen bericht.

De doorgaande lijn in identiteit

Wanneer binnen een KC de opvang en onderwijs vanuit de zelfde levensvisie werkt bevordert dit de doorgaande lijn in identiteit. (Kruiter et al, 2020) Zo kunnen bijvoorbeeld een christelijke school en opvang tegelijk aan een bijbel-thema werken. Wanneer de levensvisie van onderwijs en opvang niet het zelfde zijn hoeft dit geen probleem te veroorzaken. Het vergt wel meer afstemming onderling hoe bijvoorbeeld vieringen vorm worden gegeven. Ook wanneer de partijen wel de zelfde levensvisie hebben is het ook van belang dat er onderling wordt afgestemd hoe er vorm wordt gegeven aan deze visie. Wat wordt hierin belangrijk gevonden. Hoe vullen psz en onderwijs elkaar hierop aan.

De administratieve doorgaande lijn

Binnen de administratieve doorgaande lijn wordt verstaan dat ook de administratie doorloopt vanuit de psz naar het basisonderwijs. Hierin valt te denken aan moeten ouders zich apart bij de school aangeven wanneer bekend is dat ze vanuit de psz naar de basisschool binnen het KC gaan, of kan dit automatisch overgeschreven worden. Maar ook wanneer een gezin met kinderen op school en de psz gaat verhuizen, kan dit dan binnen het KC doorgegeven worden of dienen psz en basisschool hiervan apart bericht te worden door de ouders. Wanneer er sprake is van gegevensoverdracht tussen verschillende partijen binnen een KC, moeten ouders altijd toestemming gegeven hebben. Dit valt binnen de wet AVG. Hierover is tussen kinderopvang en onderwijsorganisaties veel onduidelijkheid hoe dit conform deze wet uit te voeren. (Kamerbrief Onderwijsachterstanden, 19 mei 2020)

conclusie

Volgens Kruiter et al. (2020) zijn er zoals beschreven zeven lijnen te benoemen in de doorgaande lijn. De inhoudelijke doorgaande lijn, de Pedagogische en didactische doorgaande lijn, de doorgaande lijn in zorg, de doorgaande lijn in ontvangst beleid, de doorgaande lijn in ouderbetrokkenheid, de doorgaande lijn in identiteit en tot slot de administratieve doorgaande lijn. Door kritisch te kijken naar deze lijnen worden de bevorderende en belemmerende factoren inzichtelijk. Hier wordt in de paragraaf [2.2](#) en [2.3](#) dieper ingegaan.

2.2 bevorderende factoren

Kijkend naar de bevorderende factoren in de doorgaande lijn van peuter naar kleuter komen spelend leren (Boland, 2015), de peuter-kleutergroep (Fukkink et al., 2023) en kansengelijkheid naar voren (Slot en Leseman, 2019). Daarnaast draagt professionalisering en opvang en onderwijs op één locatie ook bij aan de bevorderende factoren waarbij het afstemmen van het aanbod centraal staat.

“Ieder kind heeft het recht om te leren, om zich optimaal te ontwikkelen en om volwaardig mee te doen”
(Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, Salamanca)

Spelend leren

Wanneer er wordt gekeken naar de doorgaande lijn in de ontwikkeling van peuter en kleuters kun je niet heen om spelend leren. Volgens Goorhuis-Brouwer (2014) komt de huidige toetscultuur de ontwikkeling van jonge kinderen niet ten goede, de eenzijdige cognitieve benadering is volgens hem schadelijk voor de sociaalemotionele ontwikkeling. Kinderen hebben in de leeftijd van 3 tot 6 jaar meer baat bij ontwikkelings- en ervaringsgericht leren (van de Grift, 2020). Hierin speelt de leerrijke omgeving een belangrijke rol. Een leerrijke omgeving kenmerkt zich doordat een kind leerstof of leerprikkels op een zinvolle manier krijgt aangeboden. Bij jonge kinderen staat het spel centraal in het leren (Boland, 2017). Om te kunnen leren vanuit spel moet er volgens van Oers (2018) worden voldaan aan de drie parameters voor spel. Wel te verstaan:

- De activiteit kent impliciete en/of expliciete regels.
- De kinderen nemen eraan deel vanuit een hoge betrokkenheid.
- De kinderen hebben een zekere vrijheid in de uitvoering van de activiteit (vrijheidsgraden).

Door spel te benaderen als een activiteit in een format kan er gekeken worden naar doelgerichte leerprocessen. (Boland, 2017). Door als professional de 3v's (de Haan et al., 2008) toe te passen op spel wordt het spel een zinvol leermoment. Bij de 3v's wordt het spel eerst door de professional verkend, hierbij wordt geobserveerd waar de kinderen mee bezig zijn. Daarna verbindt de professional zich met het spel en andere kinderen bij het spel. Vanuit deze verbinding kan het spel worden verdiept. In deze fase wordt het spel naar een hoger level getild. Hierin kan bijvoorbeeld nieuwe taal worden aangeboden en vanuit de zone van naaste ontwikkeling (Vygotsky, 1978) kinderen nieuwe handelingen aangeleerd worden.

Uit recent onderzoek van Fukkink et al. (2023) blijkt dat bij de geobserveerde kinderen de speel-werkhouding hoger is vergelijking met de eet- en drink momenten en de gerichte activiteiten. Naast de speel-werkhouding hadden de kinderen in dit onderzoek ook een hoger welbevinden tijdens het vrij spel

Peuter-kleutergroep

Naast spelend leren is het bevorderend voor kinderen wanneer de thema's op elkaar aansluiten. Een voorbeeld waarin alles samen komt is de peuter-kleuterklas. In een peuter-kleuterklas komen twee werelden samen (Paardenkooper et al., 2021) de opvang en het onderwijs. Over de toegevoegde waarde van een peuter-kleuterklas voor de kinderen zeggen Hilhorst en van de Sande (2021) het zorgt voor betere overgangen waardoor er beter op de ontwikkeling van het kind kan worden ingespeeld. Doordat verschillende expertises werkzaam zijn in zo'n groep kan er beter worden afgestemd op de individuele behoefte van het kind. In onderzoek van Fukkink et al. (2023) staat dat een bij een peuter-kleutergroep wordt nagestreefd dat er op pedagogisch-didactisch vlak afstemming en continuïteit is bij de overgang van psz naar basisonderwijs. De peuters zien hierin al wat de kleuters doen, dit vergroot de zelfredzaamheid van de peuters en verantwoordelijkheidsgevoel van de kleuters. Daarnaast is er voor de kleuters het voordeel dat ze in een kleine groep zitten waardoor ook voor hen extra aandacht is. (p. 27)

Activiteiten kunnen op moeilijkheidsgraad worden aangeboden zodat ieder kind op zijn eigen niveau kan ontwikkelen. In de praktijk blijkt de vorming van zo'n groep lastiger dan het lijkt. Hierover staat geschreven in paragraaf [2.3](#) de belemmerende factoren.

kansengelijkheid

Ook is kansengelijkheid een bevorderende factor in een doorgaande lijn van peuter en kleuter. Volgens Slot en Leseman (2019) kan een educatieve kloof al ontstaan voordat kinderen in de basisschool leeftijd zitten. Investeren in voorschoolse opvang en educatie heeft positieve bijdrage aan de ontwikkeling van peuters. Deze zijn zowel op korte termijn als lange termijn zichtbaar. Hierin zegt Boland (2015) dat voor de

ontwikkelingskansen van het kind de interactie tussen de professional en het kind bepalender zijn dan de keuze voor een specifiek VVE-programma. Toch is het volgens Roozendaal et al. (2015) wel goed om te investeren in een goede voorschoolse voorziening. Zij geven aan dat wanneer een goede opvang en onderwijs samenwerken, veel meer kunnen betekenen in de ontwikkeling en ontplooiing van kinderen en hun talenten. Hierdoor komen niet alleen de cognitieve, maar juist ook de socialemotionele en communicatieve vaardigheden ten goede. Volgens Denissen en Ijpelaar (2020) verkleint een goede samenwerking de kans op kansengelijkheid en wordt de 'warme overdracht' verbeterd.

“de ontwikkeling van kinderen is een gezamenlijke opdracht van primair onderwijs en kinderopvang” (van Roozendaal et al., 2015, p. 5).

professionalisering

In onderzoek van Veen et al. (2019) komt onder andere naar voren dat gezamenlijke professionalisering van de professionals bijdraagt aan een doorgaande lijn. Door alle professionals binnen de psz en de onderbouw dezelfde professionaliseringsactiviteiten aan te bieden ontwikkelen de professionals dezelfde pedagogische en didactische vaardigheden en spreken ze dezelfde taal. Dit komt ook naar voren in onderzoek van Paardenkooper et al. (2021). Zij veronderstellen dat bij het samenspel tussen peuters en kleuters, samenwerking tussen de PM'ers en kleuterkleerkrachten een randvoorwaarde is. Hierin zijn thema-overleggen en gezamenlijke studiedagen van belang.

Eén locatie

Daarnaast is het een bevorderende factor wanneer opvang en onderwijs op één locatie plaatsvindt. Hierdoor zijn de lijntjes kort. De professionals kunnen sneller even bij elkaar binnen lopen en elkaar in een gezamenlijke ruimte ontmoeten. Daarnaast is het wanneer er sprake is van een aparte peuter en kleuter groep eenvoudiger om thema's op elkaar te laten aansluiten en hierover afstemmen, dan wanneer opvang en onderwijs op aparte locaties plaats vindt. Gezamenlijke activiteiten zijn sneller in te plannen en ouders hoeven maar naar één locatie wanneer ze kinderen op school en de psz hebben. (Veen et al., 2019)

Ook kennen de kinderen het gebouw waardoor het vertrouwdert voelt. Volgens de drie basis behoeften van Ryan en Deci (2002) heeft elk kind behoefte aan relatie, competentie en autonomie. Wanneer de schotten tussen de psz en de onderbouw van het basisonderwijs verdwenen zijn draagt dit bij continuïteit van het pedagogisch aanbod (Slot & Leseman, 2019). Hierbij spelen de combinatie banen ook een rol. Combinatiebanen dragen bij aan een veilige en stabiele omgeving (van Asperen, 2023). Fukkink et al. (2023) zeggen hierover dat een AD-PEP hierin in kan fungeren als de bruggenbouwer tussen opvang en onderwijs.

Conclusie

Kortgezegd dragen spelend leren, peuter-kleutergroep, professionalisering, kansengelijkheid en één locatie bij aan een goede de doorgaande lijn van peuters naar kleuters. Wanneer professionals gezamenlijk een professionaliseringstraject volgens waarbij onder andere het belang van spelend leren naar voren komt, komt dit de ontwikkeling van zowel de peuters als kleuters te goede. Hierin heeft het in de praktijk de voorkeur dat onderwijs en psz op één locatie plaatsvindt. Daarnaast heeft het, waar mogelijk, een positief effect op de kansengelijkheid wanneer er binnen een peuter-kleutergroep gewerkt kan worden. Hierbij lettend op goede interactie tussen het kind en professionals maar ook een goed programma dragen hieraan bij.

2.3 Belemmerende factoren

Als er wordt gekeken naar de belemmerende factoren in de doorgaande lijn tussen peuters en kleuters komt als snel de wet- en regelgeving en verschooning naar voren als de grootste belemmerende factoren. Daarnaast kunnen de ongelijke werktijden ook gezien worden als belemmerende factor.

Wet- en regelgeving

Als één van de grootste belemmerende factor kan de wet- en regelgeving worden gezien. Waar het onderwijs valt onder het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap valt de psz onder het ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (Rijksoverheid, z.d.) Volgens Fukkink et al. (2023) kent Nederland een zogenaamd 'split system' dit wil zeggen duidelijke scheiding tussen opvang en onderwijs

Volgens Studulski & Kruijer (2017) komt het hierdoor dat de kinderopvang en onderwijs verschillend gefinancierd worden. Waar de het onderwijs een overheidsinstelling is wordt dit bekostigd vanuit publiekelijk geld, wordt de kinderopvang betaald door ouders, werkgevers en subsidie (NJI). Maar ook de BTW die gerekend wordt bij over en weer dienstverlening, denk aan de combinatiefuncties, maakt het duur en ingewikkeld. Dit komt ook naar voren in onderzoek van Kieft et al. (2016) In dit onderzoek naar de samenwerking komt onder andere naar voren dat naast de btw-kwesties en financiële zaken zoals teruglopende subsidies waardoor er onvoldoende geld is om goed personeel aan te stellen, te investeren in gezamenlijke activiteiten en professionalisering ook de verschillende cao's van invloed zijn.

Het grootste verschil in de cao's is het verschil in taakuren buiten de groep. Volgens Jepma (2022) heeft een PM'er bij een voltijddienstaanstelling 50 taakgerichte uren voor buiten de groep, bij een leerkracht is dit 600 uur. Terwijl deze uren hard nodig zijn voor gezamenlijke professionalisering en afstemmen tussen opvang en onderwijs.

Binnen deze wet- en regelgeving wordt het vormen van een peuter-kleutergroep belemmerd. In de wet Kinderopvang staan eisen vastgelegd in het belang van stabiliteit op de groep en groepsgrootte waarin een peuter zich mag bevinden. Een peutergroep mag uit acht peuters bestaan op één PM'er. Maximaal mag een groep met kinderen tussen de 2 en 4 jaar uit 16 kinderen bestaan met twee PM'ers (Ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid, z.d.). Binnen het onderwijs is er geen vaste richtlijn hoeveel kinderen er in een groep mogen zitten, dit wordt door de onderwijsinstantie zelf vastgelegd. (Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap) Compen (2021) zegt hierover dat peuters en kleuters alleen samengevoegd mogen worden in een activiteiten setting. Een peuter heeft recht op een eigen stamgroep en een peuter-kleutergroep wordt nog niet gezien als stamgroep.

De PO-Raad (2013) benoemt naast de bovengenoemde belemmeringen ook het toezicht in handhaving. Waar de onderwijs inspectie maar één keer per vier jaar langskomt, komt de GGD binnen de kinderopvang elk jaar langs. Hierin wordt ook naar andere zaken gekeken. De enige overlap lijkt de toezichtkaders op voor- en vroegschoolse educatie. Maar ook het verschil in richtlijnen voor de medezeggenschapsraad en oudercommissie zorgen ervoor dat er binnen een KC nog geen eenduidige medezeggenschapsraad benoemd kan worden.

Verschoolsing

Naast de wet- en regelgeving is ook de verschoolsing van het peuter en kleuteronderwijs een belemmerende factor. "Verschoolsing van de kinderopvang en te grote kleutergroepen zijn terechte punten van zorg. De vraag is of de huidige wettelijke regels hierbij helpend zijn. Een activiteit kan al snel vertaald worden naar een 'schoolse' activiteit, terwijl vrij spel voor jonge kinderen zo belangrijk is." (Compen, 2021, p.2.). Met name spel zou centraal moeten staan binnen het onderwijs aan jonge kinderen. Boland (2015) zegt hierover dat steeds meer VVE- en kleutermethodes werken vanuit het directe instructiemodel. Dit model werkt vooral aan de cognitieve ontwikkeling en heeft vaak platte en geïsoleerde lesjes. Dit gaat ten koste van het spel en begeleide spel, dat meer aansluit bij de ontwikkeling van het jonge kind.

Ongelijke werktijden

Bij wet- en regelgeving komt al naar voren dat het verschil in taakuren buiten de groep afstemming tussen de PM'ers en kleuterleerkrachten belemmerd. Daarnaast is het verschil in werktijd ook een belemmerende factor. PM'er die op een peutergroep werken, staan vaak hiernaast ook op de dagopvang of de BSO. Uit onderzoek van Verheijen-Tiemstra et al. (2020) komt naar voren dat het in de praktijk blijkt dat kleuterleerkrachten en PM'ers tijdens het buitenspelen met elkaar afstemmen. Dit gaat ten koste van het buitenspel. In dit zelfde onderzoek wordt gesteld dat de ongelijke werktijden ook de gezamenlijke professionalisering niet ten goede komt. Daarnaast stellen Elenbaas van Ommen & van der Maas (2013) dat de ongelijke werktijden de 'warme' overdracht lastig in te plannen maakt. Leerkrachten hebben voor deze afspraken tijd na schooltijd, De PM'er is dat vaak nog aanwezig op de groep. Hiervoor dient er inval geregeld te worden voor de PM'er. Dit is in de huidige arbeidsmarkt niet vanzelfsprekend.

Conclusie

Zoals hierboven beschreven kunnen de wet- en regelgeving, verschoolsing en ongelijke werktijden gezien worden als belemmerende factoren binnen de doorgaande lijn. Doordat onderwijs en opvang vanuit de overheid onder twee verschillende ministeries valt, vormt dit de grootste belemmering binnen de vorming van

Kindcentra 's. Hierdoor wordt het vanuit de verschillen in taak uren maar ook de verschillende werktijden bemoeilijkt om de samenwerking aan te gaan. Daarnaast wordt de verschooning van het peuter en kleuter onderwijs gezien als een negatieve ontwikkeling binnen de ontwikkeling van peuters en kleuters. Spelend leren zal binnen de peuter en kleutergroepen meer effect hebben op de ontwikkeling.

2.4 Kennis en vaardigheden voor een goede onderlinge samenwerking

Om tot een goede samenwerking te komen is het van belang dat de professionals kennis hebben van de ontwikkeling van peuters en kleuters. Vanuit die wetenschap kunnen professionals aansluiten bij de behoefte van kinderen. Daarnaast stellen Boland (2015, 2017.) en Van Oers (2018) dat het van cruciaal belang is dat professionals kunnen anticiperen in het spel van het jonge kind.

Ontwikkeling van peuters en kleuters in het kort

Volgens Piaget (in ontwikkelingspsychologie, van Beemen & Beckerman, 2017) zitten zowel peuters als kleuters in de preoperationele fase. In deze fase staat de ontwikkeling van taal en fantasie centraal. Volgens van de Grift (2020) leeft een peuter in wereld die steeds begrijpelijker wordt. Door de ontwikkeling van begrip en fantasie leeft een peuter in zijn eigen wereld met eigen werkelijkheid. Wanneer het richting de kleutertijd gaat wordt de wereld steeds meer vanuit buitenkant beïnvloed. De ontwikkeling van de cortex wordt steeds meer zichtbaar. Het kind leert steeds meer vanuit zelfbeheersing. Deze vaardigheid is al met peuters te oefenen maar gaat met kleuters beter. Een kleuter kan vanuit begrip wat de bedoeling is gedrag beter vertalen naar hoe ze dit zelf moeten beheersen.

Elkaar (s werk) leren kennen

Naast kennis over de algemene ontwikkeling dienen professionals ook van elkaar te weten wat ze doen. Zo is het volgens Denissen en Ijpelaar (2020) belangrijk dat je in elkaar 'keuken' kijkt. 'PM's kijken binnen de kleuters klassen wat daar gebeurt en omgekeerd komen de kleuterleerkrachten bij de psz op de groep kijken. De basis van samenwerking en afstemming is elkaar kennen en weten wat de ander doet. (Hoogeveen, 2019) De relatie wordt bevorderd wanneer er bijvoorbeeld gezamenlijk buiten wordt gespeeld, zo leren de professionals elkaar op informeel niveau al kennen. Vanuit deze relatie kan er afgestemd worden op regelmatige overleg en naar mogelijkheden om thema's of vieringen samen uit te voeren. Hierin is het van belang dat dit vanuit gelijkwaardigheid gebeurt. In onderzoek van Verheijen-Tiemstra et al. (2020) komt naar voren dat in de praktijk dit niet zo wordt ervaren, er zit immers een verschil in opleidingsniveau tussen PM's en leerkrachten. Het is noodzakelijk om in gelijkwaardigheid en gemeenschappelijke waarden te investeren.

Gelijkwaardige communicatie

Naast bovenstaande is het ook van belang dat de professionals met elkaar kunnen communiceren vanuit gelijkwaardigheid. Elenbaas van Ommen & van der Maas (2013) zeggen dat vanuit PM's naar voren komt dat kleuterleerkrachten weinig tot niks doen met de verkregen informatie over peuters. Vaak komt dit doordat de leerkracht niet bevooroordeeld naar het kind wil kijken. Toch is de informatie vanuit de PM's waardevol om adequaat te kunnen handelen. Het spreken van de zelfde 'taal' speelt hierin een belangrijke rol (Denissen & Ijpelaar, 2020). Dit bevordert de afstemming in de visie en aansluiting van de thema's. Verder is het van belang dat iedereen uitspreekt wat haar verwachtingen van de ander zijn, en de communicatie kunt kaderen (van den Brand, 2017). Bijvoorbeeld door een duidelijke taak verdeling zodat iedereen weet wat er van haar verwacht wordt maar ook wat de ander doet. Hierdoor worden de kansen op misverstanden verkleind. Hierbij is het wel van belang dat iedereen zich prettig voelt en gelijkwaardig aan elkaar is (Delfos, 2017)

Conclusie

Binnen de onderlinge samenwerking tussen PM's en kleuterleerkrachten is het van belang dat er een open en gelijkwaardige communicatie is. Hieruit kan er afstemming plaatsvinden over visie en gezamenlijk inplannen van activiteiten. Om hiertoe te komen moet iedereen open staan voor een samenwerking en elkaars 'taal' spreken. Ook is het van belang dat iedereen van elkaar weet wat hij doet. Daarnaast dient er kennis te zijn van ontwikkeling van kinderen tussen de 3 en 6 jaar ook wel het jonge kind genoemd.

Hoofdstuk 3. Methode

In hoofdstuk 3 staat centraal op welke wijze het onderzoek wordt uitgevoerd. Hierbij wordt er naar de antwoorden gezocht op de deel vragen; *Hoe ervaren de professionals van KC de huidige samenwerking ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?* En *welke wensen en behoeften hebben professionals van KC gericht op het verbeteren van de samenwerking ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?* Om tot antwoorden te komen worden op deze vragen worden verschillende methodes gebruikt en verschillende personen bevroegd. Onder andere leerkrachten, PM'ers, de kindcoach en IPC Coördinator. In de volgende paragrafen wordt er dieper ingegaan op de keuzes die gemaakt zijn tot uitvoering van dit onderzoek. Daarnaast staat in paragraaf 3.4 het tijdsplan van het onderzoek.

3.1 Onderzoeksplan

Door middel van een beschrijvend praktijkonderzoek (van der Donk & van Lanen, 2020) wordt er gekeken hoe de huidige situatie binnen KC eruit ziet en waar de wensen en verwachtingen liggen van de professionals op de werkvloer. Dit wordt gedaan door onder de drie kleuterleerkrachten van de SCHOOL A en onder de tien psz leidsters en enquête uit te zetten over de doorgaande lijn, de overdracht van psz naar de basisschool en de samenwerking tussen de PM'ers en kleuterleerkrachten. Hierbij ligt de nadruk op de wensen en verwachtingen van de professionals, aangezien zij op de werkvloer tot de samenwerking moeten komen. Verder zal er een interview plaatsvinden met de IPC coördinator en de kindcoach over de methode die binnen het onderwijs en de psz gebruikt worden. Hierdoor zullen de verschillen en overeenkomsten naar voren komen. Hieruit kan er in de aanbevelingen een koppeling worden gemaakt naar de verschillende methodes en hoe deze in de praktijk dichter tot elkaar komen.

Daarnaast worden twee verschillende locaties bezocht voor een interview en rondleiding. Eén van de locaties is een Kindcentra binnen Chrono-Z waarin de samenwerking met de psz en kleutergroepen al meer vorm heeft. Tijdens dit bezoek wordt het interview gehouden met één van de PM'ers op de groep, daarnaast zal de onderzoeker ook op de groep kijken en heeft daarbij de mogelijkheid om andere leidsters op de groep te bevroeden. De andere locatie is een externe locatie waarin de samenwerking tussen de psz en kleutergroepen al vergaand is. Tijdens dit bezoek wordt er gesproken met de PM'er die tevens zorgcoördinator is binnen de opvangorganisatie, ook zal er bij zowel de peuters als kleuters op de groep worden gekeken waarbij er de mogelijkheid is om ook de andere PM'er op de groep en de kleuterleerkracht te spreken.

Binnen dit onderzoek is er bewust gekozen om ouders niet te betrekken. Vanuit de praktijk werd geadviseerd om dit onderzoek te richten op de professionals. Vanuit de twee besturen wordt verwacht dat in 2026 de samenwerking vergaand is. Wanneer de professionals achter de samenwerking en doorgaande lijn staan kan vanuit dat punt de ouders worden meegenomen.

3.2 Actoren

Binnen dit onderzoek komen verschillende actoren aanbod. Binnen de praktijklocatie zijn dit drie kleuterleerkrachten en tien PM'ers die werkzaam zijn op de psz, De kindcoach en de IPC coördinator van de onderbouw. Dit onderzoek dient ter ondersteuning binnen de vorming van de doorgaande lijn peuters- kleuters en samenwerking tussen de professionals. Daarin is het met name van belang dat de mening, visie, en wensen en verwachtingen van deze professionals naar voren komt naast wat zij hierin nodig hebben.

Tijdens de interviews met de kindcoach en IPC coördinator zal er gericht gekeken worden naar wat de verschillen en overeenkomsten zijn tussen de methodes van beide organisaties. In hoeverre verschillen deze van elkaar en waar zitten de overeenkomsten waarmee er in de praktijk gekeken kan worden naar samenwerking. Hiervoor is bewust gekozen voor de kindcoach en IPC coördinator aangezien hierin de verwachting is dat zij een goed beeld hebben van de gebruikte methodes. De uitkomsten van deze interviews zullen aanbod komen bij de resultaten en aanbevelingen.

Daarnaast zal zoals bij paragraaf 3.1 wordt benoemd een bezoek plaatsvinden twee verschillende locaties. Eén locatie binnen de organisatie namelijk KC A. Hier zal een interview plaatsvinden met één van de PM'ers. Daarnaast kan er tijdens het bezoek op de groep gesproken worden met de andere aanwezige PM'ers.

Verder vindt er een bezoek en interview plaats bij O.B.S. Prinses Irene School te Gramsbergen. Bij deze basisschool is de samenwerking met de psz al vergaand. Tijdens dit bezoek wordt de zorgcoördinator en tevens leidster van de psz geïnterviewd, daarnaast wordt er op de groep gekeken en is er de mogelijkheid om ook met de andere aanwezige PM'er in gesprek te gaan. Ook vindt er tijdens dit bezoek een ontmoeting plaats met de op dat moment aanwezige kleuterleerkracht.

In dit onderzoek is er bewust voor gekozen om de focus te leggen op de verwachtingen en wensen op de werkvloer, hierbij is de afweging gemaakt om de directeur kinderopvang en directeur onderwijs en andere professionals niet te bevragen. De directeurs ontvangen aan het eind van dit onderzoek middels de presentatie de bevindingen vanuit de praktijk. Aan de hand van deze bevindingen kan er op organisatorisch niveau afwegingen gemaakt worden binnen de vorming van de samenwerking en doorgaande lijn.

3.3 Instrumenten

Om antwoord te krijgen op de hoofdvraag: Op welke wijze van samenwerking kan de doorgaande lijn tussen de peuters en kleuters van KC bevorderd worden? Worden kijkend naar de triangulatie in het onderzoek (Van der Donk & van Lanen, 2020) drie verschillende instrumenten ingezet. Waardoor dit praktijkgerichte deel van dit onderzoek een open karakter heeft. De input, visie en mening van de professionals staan hierin centraal.

Middels een enquête onder de kleuterleerkrachten en PM'ers wordt er gekeken naar de huidige situatie en waar de wensen en verwachtingen van elkaar liggen. Dit is te herleiden naar deelvraag 4: *Hoe ervaren de professionals van KC de huidige samenwerking ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?* En deelvraag 5: *Welke wensen en behoeften hebben professionals van KC gericht op het verbeteren van de samenwerking ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?*

De enquêtes zullen voornamelijk bestaan uit open vragen zodat de invullers uitgedaagd worden hun eigen visie of mening te geven en niet een richting in gestuurd worden. Volgens van der Donk & van Lanen (2020) is het bij een enquête van belang dat de vragen in een logische volgorde staan lijkend op het vragenverloop bij een gesprek. Door de enquêtes te verdelen in de onderwerpen "doorgaande lijn", "overdracht" en "samenwerking" wordt er structuur aan gebracht en de enquêtes. Daarnaast worden de vragen getrechterd. De eerste vraag is meer algemeen en gaat uiteindelijk naar verwachtingen en wensen de professional. Enkele vragen vraag binnen de enquête naar de kleuterleerkrachten en PM'ers zijn:

Doorgaande lijn

- Wat versta jij onder een doorgaande lijn tussen de peuters en kleuters?
- Waar liggen volgens jou de kansen voor een doorgaande lijn?
- Waar zitten volgens jou de belemmeringen voor een doorgaande lijn?

Overdracht

- Welke kansen zie jij bij de invulling van de warme overdracht?
- Hoe zou de overdracht van **niet** VVE peuters er volgens jou uit moeten zien?
 - zoals het nu gaat, observatie mailen in ParnasSys
 - de IB'er komt vooraf even kijken op de groep
 - een warme overdracht zoals bij de VVE peuters
 - Een warme overdracht alleen met PM'er en keuterleerkracht/ ib
 - Anders, namelijk

Samenwerking met de kleuterleerkrachten

- Hoe ziet voor jou een goede samenwerking met de kleuterleerkrachten eruit?
- Wat mogen de kleuterleerkrachten van jou verwachten als je kijkt naar een goede samenwerking?
- Welke verwachtingen heb van de kleuterleerkrachten als je kijkt naar een goede samenwerking?
- Wat heb je hierin nodig vanuit Vanessa en Rutger?

Om bij de aanbevelingen aan te sluiten binnen de verschillen en overeenkomsten tussen de methodes van beide organisaties. Zullen er twee interviews gehouden worden. Eén met de IPC coördinator van de SCHOOL A over de methode IEYC en één met de kindcoach van Stichting Z over de methode Uk & Puk. Deze twee

interviews hebben een gestructureerd karakter (van der Donk & van Lanen, 2020). Door de interviewer wordt er dieper naar de inhoud van de methodes gevraagd, hoe dit wordt toegepast op de groep en hoe er geregistreerd wordt wat de ontwikkeling van de kinderen is. Doordat psz en onderwijs vanuit verschillende methodes werken is er gekozen om twee individuele interviews te voeren. Hierdoor krijgen beide de kans om objectief te antwoorden en worden ze niet door elkaar beïnvloed.

Tijdens de twee interviews worden dezelfde vragen gesteld om zo tot een goede vergelijking te kunnen komen. De uitkomst van deze interviews worden verwerkt in hoofdstuk 4 bij resultaten en zullen ook aan bod komen bij de aanbevelingen. Enkele vragen die tijdens de interviews aan bod komen zijn:

- Wat staat centraal binnen deze methode?
- Staan thema's van te voren vast of kan er mee geschoven worden?
- Hoe wordt de ruimte ingericht binnen een thema?
- Op welke manier wordt er aan de ontwikkeldoelen van de peuters/kleuter gewerkt?
- Hoe worden de ontwikkelingen van kinderen geregistreerd?
- zijn er onderlinge afspraken wanneer een kind een doel positief beheerst? Zo ja, wat zijn deze afspraken?

Voor gedegen aanbevelingen in hoofdstuk 5 is er naast de bovenstaande interviews en enquêtes gekozen om een bezoek te brengen aan twee locaties waarin de doorgaande lijn tussen de peuter en kleuters al meer vorm heeft en waar er door de professionals een samenwerking tot stand is gekomen. Hier wordt gekeken hoe de samenwerking verloopt en hoe dit tot stand is gekomen. Daarnaast wordt er gekeken en bevestigd hoe de doorgaande lijn er binnen deze locaties uit ziet. Daarbij wordt gesproken met een kleuterleerkracht, zorg coördinator en PM'ers. Tijdens deze bezoeken zal er een interview plaatsvinden die meer open ligt. Van te voren wordt er wel een leidraad vastgelegd maar op locatie zal er meer gereageerd worden op wat er gezien wordt en verteld wordt.

Hieronder staan de vragen die als leidraad dienen beschreven.

samenwerking

- Hoe ziet de samenwerking tussen PM'ers en kleuterleerkrachten eruit?
- Hoe is deze samenwerking tot stand gekomen?
- Wat waren hierin de kansen en belemmeringen?

Overdracht

- Hoe ziet de overdracht van peuters naar de basisschool eruit?
- Wordt hierin gebruikt gemaakt van een warme overdracht?
- Hoe ziet deze warme overdracht eruit?

Doorgaande lijn

- Hoe wordt er omgegaan met de verschillende thema's waaraan de kleuters en peuters werken? is hier afstemming in en hoe ziet dit eruit?
- Hoe vaak en wanneer komen de kleuters en peuters samen? Vrije situatie? (buitenspelen) gestructureerd? (activiteiten/lesjes) vieringen? (sinterklaas/kerst?)
- Meerwaarde doorgaande lijn

3.4 Tijdsplan

Volgens onderstaand tijdsplan zal het onderzoek uitgevoerd worden. Hierbij is rekening gehouden met de beschikbaarheid van de actoren en andere randzaken als, het reserveren van een ruimte met apparatuur voor de presentatie.

Tabel 1: tijdsplan onderzoek

Welke (deel)vraag wordt beantwoord?	Methode dataverzameling?	Hoe wordt dit uitgevoerd?	Wie zijn betrokken?	Wanneer vindt het plaats?	Uitwerking in verslag?
Welke wensen en verwachtingen zijn er?	Enquête	Enquête uitdelen bij de leerkrachten en PM'ers	3kleuterleerkracht en 10 PM'ers peuterspeelzaal	Week 23	Tabel en tekst
Overeenkomsten en verschillen methodiek	Interview	Interview met IPC coördinator	IPC coördinator SCHOOL A	Week 23/24	Tekst en tabel
Overeenkomsten en verschillen methodiek	Interview	Interview met kindcoach	Kindcoach Z	Week 23/24	Tekst en tabel
Vergelijkingen voor in aanbevelingen	Bezoeken en interview locatie binnen chrono-Z	Interview vragen meenemen en stellen tijdens rondleiding		16 juni	Tekst
Vergelijkingen voor in aanbevelingen	Bezoeken en interview locatie Arcade & KDV A	Interview vragen meenemen en stellen tijdens rondleiding		5 juli	Tekst
Op welke wijze van samenwerking kan de doorgaande lijn tussen de peuters en kleuters van KC bevorderd worden?		Presentatie onderzoeksuitkomsten	IB-er, Kindcoach, Kleuterleerkracht, Directeur kinderopvang, Directeur onderwijs.	11 juli	PowerPoint/stellingen/interactief. Ruimte reserveren met apparatuur voor PPT

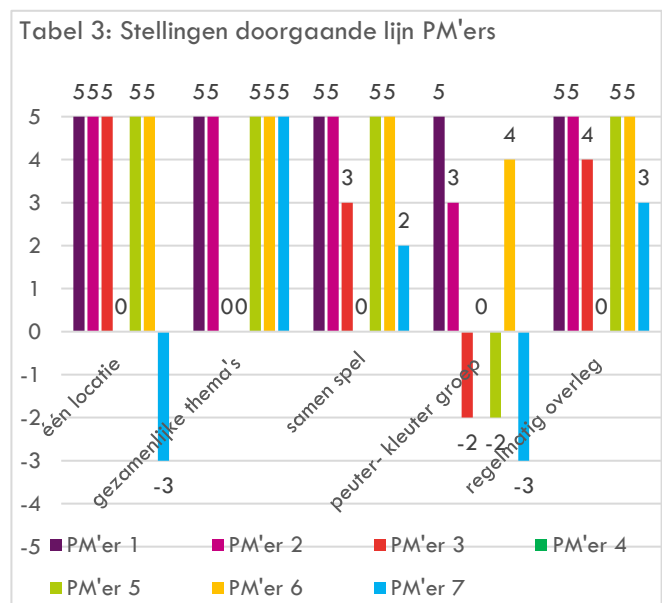
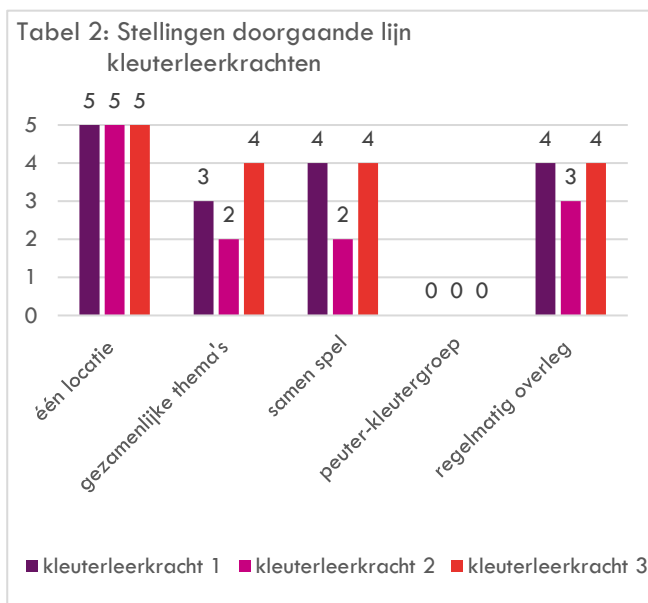
Hoofdstuk 4. Resultaten

In hoofdstuk 4 wordt er antwoorden gegeven op de deelvraag 4: *Hoe ervaren de professionals van KC de huidige samenwerking ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?* En deelvraag 5: *Welke wensen en behoeften hebben professionals van KC gericht op het verbeteren van de samenwerking ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?* Aan de hand van de verzamelde data wordt in tabelvorm en uitgeschreven vorm de resultaten zichtbaar gemaakt.

4.1 Enquête onder de kleuterleerkrachten en PM'sers

Onder de drie kleuterleerkrachten en tien PM'sers is een enquête verstuurd. De drie kleuterleerkrachten hebben de enquête ingevuld dat is een percentage van 100%. Hieruit blijkt dat de betrokkenheid van de leerkrachten groot is. Onder de PM'sers is door zeven van de tien PM'sers de enquête ingevuld, dit is een percentage van 70% waar dit percentage iets lager ligt dan bij de leerkrachten is de betrokkenheid van de PM'sers nog wel groot te noemen.

In deze enquête is er gevraagd naar de doorgaande lijn, de overdracht van psz naar onderwijs en de samenwerking tussen de kleuterleerkrachten en de PM'sers. In de eerste vijf vragen naar de doorgaande lijn komt naar voren dat zij vinden dat binnen de doorgaande lijn de overgang tussen psz en onderwijs zo klein en soepel mogelijk moet zijn. In tabel 2 is te zien in hoeverre de kleuterleerkrachten 5 stellingen over de doorgaande lijn belangrijk vinden. Voor de PM'sers staat dit weergegeven in tabel 3.

Hierin komt goed naar voren dat één locatie belangrijk wordt gevonden door alle leerkrachten en vijf van de zeven PM'sers. Dit is op dit moment niet het geval. Uit de theorie is gebleken dat één locatie bijdraagt aan de continuïteit van het pedagogisch aanbod (Slot & Leseman, 2019). Dit is ook terug te koppelen aan het samenspel en het werken aan gezamenlijke thema's.

Daarnaast is in tabel 2 en 3 af te lezen dat een gezamenlijke peuter-kleutergroep niet door iedereen als belangrijk wordt gevonden. Drie van de PM'sers geven de voorkeur aan aparte groepen. Wat verder opvalt is dat één van de PM'sers bij alle stellingen neutraal is. Daaraan voegde zij wel de opmerking toe "Kan beter op elkaar afgestemd worden."

In de vragen naar kansen binnen de doorgaande lijn en samenwerking wordt 8x genoemd dat er binnen de communicatie en overleg momenten kansen liggen, 5x bij elkaar op de groep kijken en elkaar expertise benutten, 5x meer samenspel tussen peuter en kleuters, 4x één locatie en grenzend aan elkaar binnen het gebouw, 2x afstemmen van thema's en 2x elkaar eerst leren kennen. Opvallend is dat dit door twee

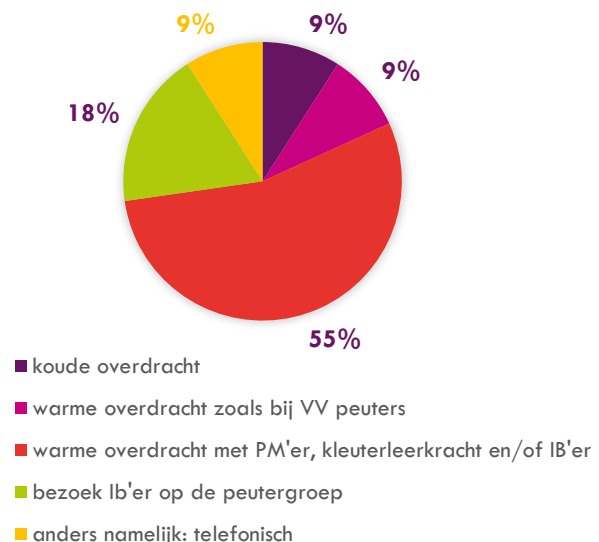
kleuterleerkrachten wordt genoemd, bij de PM's komt dit niet naar voren. Bij de PM's wordt als kans 2x aangegeven een leerkracht en PM'er op één groep.

Uit bovenstaande gegevens komt naar voren dat nog geen samenwerking en doorgaande lijn wordt ervaren. Er vindt geen overleg plaats en de peuters en kleuters ontmoeten elkaar niet. Daarnaast wordt samenspel tussen de peuter en kleuters wel als bevorderend genoemd. Ook komt bij zowel de leerkrachten als PM's terug dat zij een kans zien in weten wat de andere doet, 'kijken in elkaar keuken' en elkaar helpen waar nodig. Volgens Denissen en Ijpelaar (2020) is dit ook belangrijk in de samenwerking.

Bij de belemmeringen wordt door zowel de kleuterleerkrachten als PM's de verschillende locaties genoemd. Dit komt 7x naar voren, daarnaast wordt ook aangegeven dat het niet helpend is dat de groepen binnen de SCHOOL A aan weerskanten van de school zitten. Ook zien zowel de PM's als de kleuterleerkrachten de verschillende werktijden als belemmering in overleg en communicatie. Op dit moment zijn er geen overleg momenten. Bij de PM's valt het op dat, door PM's niet altijd wordt ervaren dat de kleuterleerkrachten open staan voor een samenwerking. Hierin wordt door één PM'er nog toegevoegd dat zij het idee heeft dat er niet altijd wat wordt gedaan met de ingevulde observaties vanuit de psz. Drie PM's geven aan dat er onduidelijkheden zijn in elkaars verwachtingen, dat er los van elkaar "geopereerd" wordt en dat de PM's en kleuterleerkrachten nog ver uit elkaar staan.

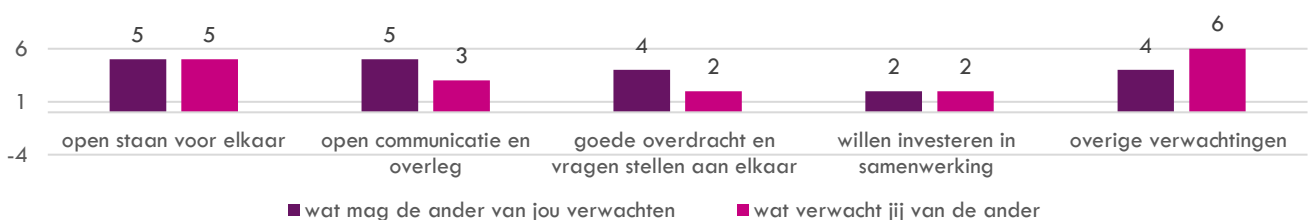
Bij de vragen over de overdracht komt naar voren dat 55% van de leerkrachten en PM's een voorkeur hebben om bij de overdracht van peuters zonder VVE indicatie ook gebruik te maken van een 'warme' overdracht hierbij alleen tussen de PM'er, kleuterleerkracht en/of IB'er. Eén leerkracht heeft aangegeven een voorkeur te hebben tussen de combinatie van een bezoek van de IB'er bij de psz en de 'warme' overdracht tussen PM'er en kleuterleerkracht en/of IB'er. Bij anders, is het antwoord een telefonische overdracht. Op dit moment vindt deze overdracht plaats middels een 'koude' overdracht. Deze optie heeft bij één persoon de voorkeur. Daarnaast komt bij de kleuterleerkrachten naar voren dat bij een 'warme' overdracht de kans is om vragen te stellen over de observaties en de overdracht. 5 PM's geven aan dat er binnen de "warme" overdracht duidelijker de ontwikkeling van het kind kan worden weergegeven, school kan er dan beter op aansluiten.

TABEL 4: VOORKEUR BIJ OVERDRACHT

Kijkend naar de wensen en verwachtingen van de kleuterleerkrachten en PM's geven zij beide aan dat de ander van hen mag verwachten open te staan voor samenwerking. In tabel 5 staat weergegeven welke begrippen het meest voorkomen bij de verwachtingen. Ook hier komen open staan voor elkaar en communicatie en overleg naar voren als belangrijk. Bij een goede overdracht en vragen stellen komt naar voren dat zowel PM's als kleuterleerkrachten de verwachting van elkaar hebben dat ze bij elkaar vragen kunnen stellen over de ontwikkeling van een kind. Hierin wordt ook verwacht dat de ander bij vragen wordt opgezocht om deze vragen te stellen. Bij de overige verwachtingen staan begrippen als, enthousiasme, vertrouwen, gelijkheid en leren van elkaar.

Tabel 5: verwachtingen van en naar elkaar

Uit de enquête komt naar voren dat alle leerkrachten vanuit de beide directeurs tijd en ruimte nodig hebben om tot elkaar te komen en de samenwerking op te starten. Bij de PM'ers komt naar voren dat zij van de directeurs verwachten dat de psz en school meer bij elkaar betrokken worden bijv, tijdens vieringen of de schoolfoto's. Maar ook dat zij hierin de leiding nemen bij het vormen van één team en hierin betrokken zijn en open communiceren.

Conclusie

Kijkend naar deelvraag 4 *Hoe ervaren de professionals van KC de huidige samenwerking ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?* Kan uit de antwoorden van de enquête worden opgemaakt dat de kleuterleerkrachten en PM'ers op dit moment nog geen samenwerking ervaren evenals het gevoel dat er één team gevormd is. Er vindt geen overleg plaats tussen PM'ers en kleuterleerkrachten en de verschillende locaties wordt als grote belemmering gezien. Bij een deel van PM'ers heerst daarnaast nog het gevoel dat de leerkrachten niet open staan voor een samenwerking.

Kijkend naar deelvraag 5: *Welke wensen en behoeften hebben professionals van KC gericht op het verbeteren van de samenwerking ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?*

De kleuterleerkrachten willen wel de samenwerking waarin peuters en kleuter elkaar ontmoeten en waarbij afstemming is in de thema's maar dit heeft tijd nodig en vinden ze het belangrijk dat PM'ers en kleuterleerkrachten elkaar leren kennen en dan met name de PM'ers die werkzaam zijn op de andere locatie. Daarnaast is er wel de behoefte dat psz en onderwijs op één locatie plaats vindt zodat het contact wordt bevorderd en er makkelijker gecommuniceerd kan worden. Dit komt ook terug in de behoefte aan 'warme' overdracht. De helft van de ondervraagde geeft hierin de voorkeur voor een overdracht met PM'er en leerkracht en/of IB'er. Binnen de communicatie is er bij zowel de leerkrachten en PM'ers de behoefte aan vaste overleg momenten waarin afgestemd kan worden. Hierin wordt ook de behoefte uitgesproken dat de directeurs leiding moeten nemen en tijd en ruimte faciliteren voor deze overlegmomenten. Zodat er uiteindelijk één team gevormd wordt.

4.2 Interview Kindcoach en IPC Coördinator

Tijdens de interviews met de kindcoach van stichting Z en de IPC Coördinator van de onderbouw van de SCHOOL A is de opzet van de methodes uitgevraagd en hoe dit tot uiting komt in de praktijk. In tabel 6 staat in kernwoorden weergegeven waar de overeenkomsten en verschillen liggen. Hierin is te zien dat de grote lijnen van beide methodes redelijk overeenkomen. Beide methodes werken thematisch en middels doelen. Bij beide staat spelend leren centraal. Waar er binnen het onderwijs ook individueel met een leerling wordt gewerkt aan de doelen is dit bij de psz niet zo, hier wordt gewerkt in een klein groepje van maximaal drie kinderen. Bij de kleuterklassen valt het op dat tijdens vrij spel alle kleuters gebruikt maken van de hoeken in de twee kleuterklassen en dat de centrale hal hierin betrokken wordt als speelplek.

Tabel 6: overeenkomsten en verschillen Uk en Puk, IEYC

Methode	Uk en puk	IEYC
Wat staat centraal	Thematisch Werken aan doelen Spelend leren	Thematisch Werken aan doelen Spelend leren
Registreren	Gelijk digitaal	Eerst papier dan digitaal
Vaste thema's	Vaste thema's stichting breed Mogelijkheid om af te wijken als er aan de doelen wordt gewerkt	Jaarplanning met thema's Vrij om te bepalen/veranderen
Hoe wordt aan ontwikkeldoelen gewerkt	Grote kring (max 16 kinderen) Kleine kring (max 8 kinderen) Klein groepje (max 3 kinderen) Onbewust de hele ochtend tijdens dag ritme.	Grote kring (hele klas) Kleine kring/groepje Individueel
Inrichting ruimte	Themahoek Thema tafel/Thema doos Raamschildering Woordkaarten	Verschillende hoeken in 2 klassen en centrale hal tijdens vrij spel leerwand woordkaarten

4.3 Bezoek KC A

Vrijdag 16 juni heeft er een bezoek en interview plaatsgevonden binnen KC A, hierin is gesproken met PM'er H. Hoekman. Tijdens dit bezoek is er gekeken en gevraagd naar hoe de doorgaande lijn, overdracht en samenwerking op deze locatie eruit ziet. De resultaten uit dit interview worden hieronder beschreven, deze worden meegenomen in de aanbeveling voor KC .

Doorgaande lijn

Binnen de school zitten de psz en de kleuterklassen in dezelfde vleugel tegenover elkaar. In het midden is een speel/leerplein die door de school en de psz wordt gebruikt, soms wordt hier gezamenlijk gespeeld door kleuters en peuters. Het speel/leerplein wordt ingericht in het thema van de basisschool. De psz kijkt met de thema's waar ze kunnen aansluiten bij de thema's binnen het onderwijs, bijv. het thema Hatsjoe van Uk & Puk werd Hatsjoe in de winter. Er wordt niet structureel gezamenlijk aan thema's gewerkt en is op dit moment ook naast het buitenspelen geen structurele ontmoeting tussen de peuter en kleuters. De peuters en kleuters spelen elke dag gezamenlijk buiten. Vieringen zoals sinterklaas en kerst worden wel gezamenlijk gedaan, hierbij wordt met name samengewerkt met de instroom groep.

Als meerwaarde van de doorgaande lijn wordt aangegeven dat de peuters de kleuters en leerkrachten al kennen wanneer het de overstap naar school maakt. Peuters ervaren dit ook niet meer altijd als overstap, maar dat ze een 'deurtje' verder gaan naar de nieuwe juf. Daarnaast wordt aangegeven dat er veel contact is met de IB'er van school. Deze kent eventuele oudere broers/zussen al en weet het als er binnen het gezin wat speelt wat invloed kan hebben op het kind binnen het gezin dat bij de psz zit. Doordat de IB'er ten opzichte van de kindcoach op locatie aanwezig is spreek je haar ook sneller even aan dan dat er een afspraak gemaakt moet worden met de kindcoach.

Overdracht

Bij de overdracht van peuter naar de basisschool wordt er in principe alleen bij VVE peuters gebruikt gemaakt van een 'warme' overdracht. Bij de overige peuters gaat het observatieformulier na toestemming van de ouders digitaal naar de kleuterleerkracht. Doordat er wel dagelijks op het plein contact is wordt veel wel mondeling doorgegeven. De kleuterleerkracht vraagt bij de PM'ers hoe een kind is dat bijna vier wordt of wanneer ze bij een kleuter ergens tegenaan lopen wordt dit bij de PM'er gevraagd hoe dit bij de psz was. Wanneer er bij de psz wordt gemerkt dat een peuter die bijna vier wordt het wel spannend vindt om naar school te gaan, gaat de PM'er samen met de peuter even kijken in de kleuterklas.

Samenwerking

De samenwerking is tot stand gekomen toen de psz uit de locatie moest waar deze gevestigd was, doordat er al sprake was van KC vorming is er door de directeur van de basisschool de wens uitgesproken dat de opvang bij de school in zou komen. Om als kleuterleerkrachten en PM'ers elkaar te leren kennen en te weten wat de ander doet is er een schema opgesteld waarin alle kleuterleerkrachten e PM'ers 30 minuten bij elkaar op de groep gingen kijken. Hierin werd wel aangegeven dat de relatie onderling moet groeien en beide partijen actief opzoek moeten gaan naar de verbinding. Op dit moment vindt er regelmatig een KC overleg plaats waarin wordt afgestemd. Daarnaast is er binnen de hele locatie een groepsapp waarin praktische zaken gedeeld worden. School deelt de nieuwsbrief met de psz zodat de belangrijke informatie ook met de psz ouders wordt gedeeld.

In de ontwikkeling werden de ongelijke werktijden als belemmering gezien in gezamenlijk overleg, nu wordt hier vanuit het onderwijs team rekening mee gehouden en vinden deze overleggen plaats na 18.00 uur. Ook was het in het begin zoeken in het gebruikt van speel/leerplein plein. Nu is er een schema waarop kan worden aangegeven wie, wanneer gebruikt maakt van het plein. Daarnaast wordt het als een belemmering ervaren dat niet altijd duidelijk is wie wat betaald. Dit kwam tot uiting toen de kleuterleerkrachten een workshop hadden en zelf daarbij de PM'ers ook hadden uitgenodigd. Op de dag van de workshop kregen de PM'ers de mededeling van de workshopleider dat er alleen betaald was voor personeel vanuit Chrono. De PM'ers mochten niet aansluiten bij de workshop. Andersom waren de kleuterleerkrachten wel uitgenodigd bij een ouderavond vanuit Z over bewegend leren

Als kansen in de samenwerking werd genoemd dat de kleuters en peuters aan dezelfde kant van het gebouw zitten, hierdoor loop je snel even naar elkaar toe als er iets is. Daarnaast geeft dit de mogelijkheid om,

wanneer nodig wel een peuter bij de kleuters te laten meespelen. Dit is ook enige tijd geleden aan bod gekomen, bij de psz was een meisje die meer uitdaging nodig had. Ouders liepen hier thuis ook tegenaan. Dit meisje heeft 2x per week een uur meegedraaid in de instroomgroep.

4.4 Bezoek OBS School B en Peuterspeelzaal A.

Op woensdag 5 juli is er bezoek geweest bij OBS School B en de psz van KDV A. Tijdens dit bezoek zijn A. van Soest, W. Boer en K. Kleinheerenbrink geïnterviewd. A. van Soest is PM'er van de psz en VVE/zorgcoördinator binnen A, W. Boer is PM'er en K. Kleinheerenbrink is kleuterleerkracht op OBS School B. In deze interviews is gevraagd naar de doorgaande lijn, overdracht en samenwerking tussen de peuters en kleuters. De resultaten van dit interview zullen worden meegenomen in de aanbevelingen voor KC.

Doorgaande lijn

Binnen de school zitten de kleuterklas en de psz in dezelfde vleugel. Er is veel samenspel tussen de peuters en de kleuters. Dit is niet structureel op vaste tijden maar gebeurt spontaan tijdens de speel momenten. Regelmatig loopt er een peuter de kleuterklas binnen en een kleuter de psz. Dagelijks wordt er samen buiten gespeeld. Elke drie maanden vindt er afstemming plaats over welke thema's er gezamenlijk uitgevoerd kunnen worden of de keus wordt gemaakt om apart aan de thema's te werken, de psz zit vast aan de methode Uk & Puk. Hierin kijken zowel het onderwijs als de psz waar ze de thema's kunnen aanpassen zodat er aansluiting is. Alle binnenschoolse activiteiten en vieringen worden gezamenlijk uitgevoerd of gevierd, hierin wordt ook gekeken naar gezamenlijk uitjes.

Als meerwaarde wordt door zowel de PM'ers als kleuterleerkracht aangegeven dat de drempel naar de basisschool aanzienlijk is verlaagd. De peuters kennen het gebouw, het plein de kinderen en de kleuterleerkrachten. Ze komen 's ochtend door de zelfde deur binnen waardoor ze als ze vier zijn alleen maar een deurtje verder lopen.

Overdracht

Bij de overdracht van peuters naar de basisschool wordt zowel bij peuter met als zonder VVE indicatie gebruik gemaakt van een 'warme' overdracht. Bij peuters zonder indicatie wordt tijdens het eindgesprek bij de psz gevraagd of er mondelinge overdracht naar de basisschool gedaan mag worden. Bij VVE peuters vindt er altijd een 'warme' overdracht plaats met ouders, leerkracht, PM'er VVE/zorgcoördinator en IB'er. Waar nodig sluit de jgz ook aan.

Samenwerking

De samenwerking is tot stand gekomen toen de psz uit de vorige locatie moest, dit was ook een basisschool en het onderwijs had het lokaal zelf weer nodig. Vanaf het begin verliep de samenwerking goed, iedereen stond open voor samenwerking. De psz zit in het speellokaal, dit werd door de kleuterleerkrachten in het begin als belemmering gezien aangezien er geen speellokaal meer was voor de kleuters. Aanvankelijk zou de psz verplaatsen naar units die op het plein geplaatst zijn. Door de goede samenwerking is niet gebeurd, de units zijn nu het speellokaal en de psz is binnen de school gebleven.

Elke 2 maanden is er een peuterleerkracht overleg tussen de twee directeurs, kleuterleerkrachten, PM'ers en VVE/zorg coördinator. Wanneer nodig sluiten IB'er en logopediste ook aan. Daarnaast wordt les/spel materiaal aan elkaar uitgeleend. Binnen en buiten wordt er veel samengespeeld waardoor er veel contact is tussen de kleuterleerkrachten en de PM'ers, er worden gezamenlijke uitjes georganiseerd.

"Elke kans wordt genomen zoals die wordt gegeven. Kansen om te groeien en de samenwerking te vergroten zijn van beide kanten ten allertijden bespreekbaar. Alle kansen die er nu zijn worden volop gepakt en benut. De kansen voor het kind blijven nummer één. Dit geldt zowel voor A als de Ireneschool." A. van Soest.

Hoofdstuk 5. Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van het literatuur- en praktijk onderzoek een conclusie getrokken die de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoordt. Daarnaast worden de discussiepunten weergegeven in paragraaf 5.2 die voortkomen uit een kritische terugblik op het gedane onderzoek. Tenslotte wordt er in paragraaf 5.3 de aanbevelingen beschreven aan de hand van de resultaten uit het praktijk gerichte onderzoek.

5.1 Conclusie

Dit onderzoek is gestart vanuit de hoofdvraag *‘Op welke wijze kan de samenwerking verbeterd worden tussen de peuterspeelzaal en de basisschool ten behoeve van de doorgaande lijn binnen KC?’* Doormiddel van het theoretisch kader en het praktijkgerichte onderzoek kan er antwoord gegeven worden op deze vraag.

Uit het onderzoek is gebleken dat zowel de kleuterleerkrachten als de PM's open staan voor een samenwerking. Dit blijkt uit de resultaten van de enquête. Op dit moment ervaren de leerkrachten en PM's nog geen samenwerking evenals het gevoel dat er één team gevormd is. Hierdoor is er ook nog geen zicht op een goede doorgaande lijn tussen de peuters en kleuters. Er vindt geen overleg plaats tussen PM's en kleuterleerkrachten over thema's en inhoud. Ook wordt het als een grote belemmering gezien dat de psz en onderwijs zich deels op twee locaties bevindt, en waar het plaats vindt op één locatie is dit aan weerskanten van het gebouw. Daarnaast komt bij een deel van PM's het gevoel naar voren dat de leerkrachten niet open staan voor een samenwerking. Hierin komende de verschillende werktijden ook als belemmering naar voren bij het inplannen van overleg momenten. Dit is ook te herleiden naar het literatuuronderzoek. Het grootste verschil in de cao's zit in het verschil in taakuren. Jepma (2022) zegt hierover dat een PM'er bij een voltijddienstaanstelling 50 taakgerichte uren heeft voor buiten de groep, bij een leerkracht is dit 600 uur. Terwijl deze uren hard nodig zijn voor gezamenlijke professionalisering en afstemmen tussen opvang en onderwijs.

Bij de PM's die werkzaam zijn op de andere locatie komt sterk de wens naar voren om elkaar te leren kennen. Andere wensen en behoeften van de leerkrachten en PM's zijn dat er behoefte is aan vaste overlegmomenten voor afstemming. Zodat de peuters en kleuters elkaar ontmoeten maar ook zodat er thema's aan elkaar kunnen aansluiten. Daarin vinden ze het belangrijk dat er vanuit de beide directeurs tijd en ruimte gegeven wordt. Maar ook dat de directeurs hierin de leiding nemen in het vormen van één team. De wens en behoefte voor onderwijs en psz op één locatie komt sterk naar voren, vanuit dit gegeven wordt aangegeven dat het, het onderlinge contact bevordert en er sneller en makkelijker gecommuniceerd kan worden. Vanuit de theorie wordt dit ook als bevorderende factor gezien. Dit komt terug in verschillende onderzoeken. Onder andere Slot & Leseman (2019) zeggen hierover dat één locatie bijdraagt aan de continuïteit van het pedagogisch aanbod. Veen et al. (2019) zeggen hierover dat één locatie de communicatie bevordert doordat de lijntjes kort zijn, je loopt snel even bij elkaar binnen.

Vanuit de bezoeken aan de andere twee locaties kan geconcludeerd worden dat één locatie bijdraagt aan de samenwerking en doorgaande lijn. In beide bezoeken werd als meerwaarde aangegeven dat de drempel voor peuters veel kleiner is om naar de basisschool te gaan. De kinderen kennen de kleuters en leerkrachten al van tijdens de (buiten)speel momenten. Hierdoor voelt het voor het kind vertrouwd wanneer het de transitie naar de basisschool maakt. Daarnaast maken beide locaties gebruik van elkaars spel/les materiaal zodat er wanneer een peuter meer uitdaging nodig heeft deze ook gegeven kan worden. Op beide locaties wordt er aangegeven dat er gebruikt wordt gemaakt van vaste overleg momenten, hierin wordt gekeken naar de afstemming van de thema's. Daarnaast geeft het de kleuterleerkracht mogelijkheid om ook vragen te stellen wanneer zij tegen zaken aanlopen bij een kleuter of de PM's te vragen hoe zij dat ervaren hebben bij de psz.

Kijkend naar de uitkomsten van de gehouden interviews aan de hand van de gebruikte methodes binnen KC. Gaan beide methodes uit van spelend leren en thematisch werken. Hierin zijn binnen KC nog meerdere kansen die benut kunnen worden wanneer er ruimte en tijd is voor overleg en afstemming. Te denken aan weten van elkaar wat de ander doet, elkaar taal spreken en een gezamenlijke visie uitdragen in de ontwikkeling van het jonge kind. Vanuit de theorie kan gesteld worden dat spelend leren bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen tussen de 3 en 6 jaar. In deze leeftijd is er volgens van de Grift (2020) zinvol om ontwikkelings- en

ervaringsgericht te leren. Om te kunnen leren uit spel dienen professionals te voldoen aan drie parameters (van Oers, 2018) en een leerrijke omgeving (Boland, 2017)

In de resultaten komt ook de voorkeur van een 'warme' overdracht naar voren. 55% van de ondervraagde geeft aan een voorkeur te hebben voor een overdracht van een peuter met de PM'er en leerkracht en/ of IB'er. Hierin geven PM'er als meerwaarde aan dat ze de ontwikkeling van een peuter mondeling beter kunnen overbrengen dan wanneer dit digitaal gebeurt. Er kan beter ingegaan worden op de omwikkelingen en wat er vanuit de psz is ingezet. De leerkracht is zo ook beter in staat om vragen te stellen bij onduidelijkheden. Dit laatste geven de leerkrachten zelf ook als meerwaarde aan. Het NJI (z.d.) zegt hierover dat een mondelinge overdracht bijdraagt aan een goede doorgaande lijn. De PM'er kan aangeven hoe de ontwikkeling is verlopen en welke extra ondersteuning er eventueel nodig is, hierdoor beschikt de basisschool over de informatie waaruit er verder gewerkt kan worden aan de ontwikkeling van het kind.

5.2 Discussie

Wanneer er met een kritische blik wordt terug gekeken naar de uitvoering van het onderzoek kunnen de volgende discussie punten worden vastgesteld.

Aan het begin van dit onderzoek is de keuze gemaakt om de ouders en de directeur onderwijs en directeur kinderopvang niet te betrekken. Hierdoor zijn er alleen resultaten verzameld vanuit de werkvloer. Dit sluit aan bij het doel en hoofdvraag van het onderzoek maar had het bij de uitwerking van de resultaten en daaropvolgend de aanbevelingen een breder beeld gegeven wat de wensen en verwachtingen zijn binnen de doorgaande lijn peuters en kleuters.

De enquête is ingevuld door 10 van de 13 professionals, dit is een relatief hoog aantal waardoor er een goed beeld ontstaan is. In de enquête had wel gerichter gevraagd kunnen worden naar de huidige situatie en de mening van de professionals hierover. Nu kon er uit de ingevulde antwoorden bij de vragen worden opgemaakt wat de mening is van de huidige situatie maar deze is niet helemaal uitgevraagd. Mede ook doordat de onderzoeker voorafgaand van het onderzoek al op de hoogte was van de huidige situatie.

Wanneer er gekeken wordt naar de behandelde thema's in het literatuur onderzoek komen niet alle thema's terug in de resultaten en conclusie. Onder andere de peuter-kleuter groep wordt wel benoemd bij de bevorderende factoren in de theorie en komt als vraag terug in de enquête. Ook de verschooning van de peuter en kleutergroepen komt verder niet meer voor in het onderzoek. Doordat zowel bij de kleuters als peuter steeds gerichter wordt gekeken naar spelend leren is hier verder niet op ingegaan. Doordat één locatie en communicatie belangrijker worden gevonden door de professionals is daar verder op in gegaan.

Tijdens het bezoek en de interviews op de andere locaties is er bij één locatie ook gesproken met de kleuterleerkracht. Op de andere locatie is dit niet gebeurd. Het was wel een meerwaarde geweest als dit ook gebeurd was, nu is er minder gekeken wat de meerwaarde is voor de kleuters in de doorgaande lijn. De doorgaande lijn ten behoeve van de peuters wordt beter vertegenwoordigd in dit onderzoek ten opzichte van de kleuters. Tijdens deze bezoeken is er zowel gekeken naar hoe de samenwerking ontstaan is als naar hoe dit eruit ziet in de praktijk waardoor er wel een breed beeld van de samenwerking en doorgaande lijn gecreëerd is.

5.3 Aanbevelingen

Vanuit dit onderzoek kunnen de volgende aanbevelingen gedaan worden. Deze staan opgedeeld in de categorieën zoals die in de enquête naar de professionals binnen de kleutergroepen en de psz ook ingedeeld stonden, namelijk doorgaande lijn, overdracht en samenwerking. Hierin worden ook de resultaten uit de twee locatie bezoeken en de interviews met de kindcoach en IPC coördinator meegenomen

Doorgaande lijn

Kijkend naar de doorgaande lijn vanuit de resultaten en het literatuur onderzoek komt naar voren dat het van wezenlijk belang is dat er wordt gekeken in hoeverre het mogelijk is dat de psz binnen locatie SCHOOL A wordt uitgebreid van twee naar meerdere dagen, waar mogelijk naar vijf dagen in de week. Dit zou verder onderzocht kunnen worden. Wanneer dit tot stand gebracht kan worden zullen ook de PM'ers die nu alleen op de andere locatie werkzaam zijn, ingezet kunnen worden op de locatie SCHOOL A. Dit draagt bij in het elkaar leren kennen en vereenvoudigt het contact. De lijntjes tussen alle PM'ers en kleuterleerkrachten zijn dan korter waardoor gezamenlijke activiteiten sneller in zijn te plannen. (Veen et al., 2019)

Binnen het themagericht werken is het goed om de PM'ers en kleuterleerkrachten tijd te geven om samen afstemming te vinden in de bestaande thema's binnen Uk & Puk en IEYC. Er kan gekeken worden welke ingeplande thema's overeen komen en welke niet. Hieruit kan een afweging gemaakt worden waarmee en hoe er samen gewerkt kan worden binnen de thema's. Waarin de kleuterleerkrachten en PM'ers de bestaande thema's kunnen bijstellen, waardoor er een samenhang ontstaat binnen de thema's. Gelet op het spelend leren en het ontwikkelingsniveau van de peuters en de kleuters. Volgens Slot & Leseman (2019) draagt dit bij aan de continuïteit van het pedagogisch aanbod. Hierin werkt het bevorderend wanneer de psz en kleutergroepen zich in de zelfde vleugel van het gebouw bevinden.

Overdracht

Binnen de overdracht wordt door de meerderheid van de professionals aangegeven voorkeur te hebben in een 'warme' overdracht tussen PM'er en kleuterleerkracht en/of IB'er. Hierin is wel toestemming nodig vanuit ouders. Tijdens het eindgesprek bij de psz kan ouders gevraagd worden of zij het goed vinden dat de PM'er de observatie gegevens mondeling met de kleuterleerkracht en/ of IB'er bespreekt. Hierin moet er gekeken worden naar momenten wanneer de PM'er en kleuterleerkracht en/of IB'er elkaar kunnen ontmoeten voor de overdracht. Volgens het NJI (z.d.) heeft door deze overdracht de kleuterleerkracht de juiste informatie die nodig is voor een goede start op de basisschool.

Samenwerking

Binnen het bevorderen van de samenwerking is het goed om aan de voorkant te beginnen met inzetten op elkaar leren kennen. Dit kan bevorderd worden door in te zetten op informele ontmoetingen, waarin het elkaar leren kennen centraal staat boven dat inhoudelijke invulling gegeven wordt.

Daarnaast is het goed om regelmatige overleggen in te plannen waarbij er afstemming gezocht kan worden in allereerst gezamenlijke speeltijden, hierbij te denken aan gelijktijdig buiten spelen. Wanneer hier een begin mee gemaakt wordt komen de kleuterleerkrachten en PM'ers op een informele setting in contact met elkaar. Dit draagt ook bij aan het onderlinge contact en in het begin elkaar leren kennen. Hier vanuit kan een eerste stap gezet worden in een gelijkwaardige communicatie.

Om te kunnen samenwerken is het van belang dat de kleuterleerkrachten weten wat de PM'ers doen en andersom (Denissen en Ijpelaar, 2020). Volgen Hoogeveen (2019) is dit elkaar kennen de basis van samenwerking en afstemming. Hiervoor zou het goed zijn dat er een schema/plan gemaakt wordt waarin elke kleuterleerkracht bijvoorbeeld 30 minuten bij de psz op de groep kijkt en andersom. Hierin zou bijvoorbeeld gebruik gemaakt kunnen worden van een onderwijsassist of BBL student die ondersteunt op de groep wanneer de leerkracht of PM'er bij de ander kijkt.

Hoofdstuk 6. Presenteren en evalueren

In dit 6^e en laatste hoofdstuk van mijn onderzoek blik ik terug op de presentatie en het gesprek aan de hand van de resultaten en aanbevelingen. Hierbij wordt de feedback vanuit de twee feedback formulieren (zie [bijlage 7](#) & [Bijlage 8](#)) verwerkt.

Dinsdag 11 juli vond de presentatie en het gesprek plaats over mijn belangrijkste bevindingen vanuit de resultaten en aanbevelingen. Hierbij waren de directeur onderwijs, kleuterleerkracht/ IPC Coördinator, PM'er/ Kindcoach en IB'er aanwezig. Aanvankelijk zou de directeur kinderopvang ook deelnemen, maar één dag voor de presentatie deelde zij mede dat ze volgend schooljaar niet meer werkzaam is op de locatie en daarom gekozen heeft om niet meer aanwezig te zijn.

Ik heb voor hen gekozen omdat ik het belangrijk vind dat de directeuren aanwezig zijn. Zij hebben een grote rol in het uitvoeren van de aanbevelingen gericht op tijd en ruimte. Daarnaast waren een kleuterleerkracht en PM'er aanwezig. Deze hebben beide een dubbele functie. De PM'er is ook kindcoach en de aanwezige kleuterleerkracht is ook IPC coördinator. Vanuit deze rol hebben zij goed zicht op de thema's en waar deze kunnen aansluiten of juist niet. Daarnaast heb ik gekozen voor de IB'er, naast dat zij mijn praktijk begeleidster is heeft zij vanuit haar expertise ook zicht op de zorg kinderen en welke zorg er vanuit het onderwijs geboden kan worden, dit kan ingezet worden wanneer een VVE-peuter binnen komt bij de basisschool.

De presentatie wilde ik middels een PowerPoint doen en aan de hand daarvan het gesprek aan gaan. Gedurende het proces van het maken van de PowerPoint voelde ik mij hier niet zeker over. Deze manier van presenteren past niet bij mij. Ik vind het niet prettig om voor een groep volwassenen te staan, zodat iedereen op mij gefocust is. Hierin kon ik mijn rol als vormgever goed toepassen maar ook dicht bij mijzelf blijven. Ik heb voor een vorm gekozen waarbij we allemaal aan tafel zitten, zodat het meer een tafelgesprek is waarbij ik het eerste stuk voornamelijk aan het woord ben en er gelijk voor iedereen ruimte is om te reageren. Aan het begin heb ik aangegeven als er iemand tussendoor een vraag of opmerking heeft, deze gelijk te stellen. Inhoudelijk ben ik begonnen met de resultaten uit de enquêtes, de bezoeken aan de andere twee locaties en de gedane interviews. Hierna heb ik de aanbevelingen besproken. Ik had voor iedereen een pakketje met de tabellen uit de resultaten en de belangrijkste punten uit de bezoeken. Zodat ze allemaal mee konden kijken naar wat ik vertelde. Hierdoor heb ik niet de hele tijd de ogen op mij gericht. Dit gaf mij rust.

Tijdens het bespreken van de resultaten zag ik de leerkracht en PM'er regelmatig knikken. Ze herkende zich in wat ik vertelde. Er werden tussen door opmerkingen gemaakt en vragen gesteld wanneer iets niet duidelijk was, zoals waarom er bij de resultaten bij de PM'ers -3 staat in de tabel. Dit kon ik dan gelijk verduidelijken.

In het presenteren van de resultaten kwam ook de verschillen en overeenkomsten van de methodes van het onderwijs en de psz ter sprake. Hierin was het grootste verschil dat er bij de psz een thematafel is die samen met de kinderen aan het begin van het thema ingericht wordt, dit heeft het onderwijs niet. Binnen de methode in het onderwijs werken ze met een leerwand. Hierop wordt gedurende het thema met de kinderen op weergegeven wat er geleerd is. De PM'er vroeg zich af hoe dat werkte, de leerkracht vertelde dat er samen met de kinderen wordt gekeken wat er die week geleerd is en dat wordt weergegeven op de leerwand. Dit kan bijvoorbeeld doormiddel van werkjes van de kinderen, woordkaarten of foto's. De PM'er werd hier heel enthousiast van en wilde dit graag zien zodat het eventueel bij de psz ook toegepast kon worden.

Wat bij de resultaten ook sterk naar voren kwam is de behoefte naar één locatie zodat de kennismaking maar ook het onderlinge contact bevorderd wordt. Dit is ook één van de aanbevelingen die ik gedaan heb. De directeur onderwijs gaf hierin aan dat het lokaal nabij de kleuterklassen het komende schooljaar niet gebruikt wordt en hij gaat er vanuit dat de school de komende jaren niet dusdanig groeit dat het lokaal weer door school in gebruik genomen wordt. Hij zag hierin een mooie kans om de peuterspeelzaal en de kleuterklassen dichter bij elkaar te brengen, zo ook uit te breiden naar meerdere dagen per week. De PM'er merkte op dat dit zeker een mooie kans is maar dat het uitbreiden van de psz binnen de SCHOOL A ook consequenties heeft voor de andere locatie waar dan alleen nog 0-2 jaar overblijft. Zij gaf aan niet te weten in hoeverre dat dan nog rendabel is. Zoals ik bij de conclusie ook heb aangegeven is dat iets wat verder onderzocht dient te worden.

Verder heb ik als aanbeveling gedaan om de overdracht van de niet VVE-peuters over te gaan tot een 'warme' overdracht met PM'er en kleuterleerkracht en/ of IB'er. Hier stonden alle aanwezige achter. Ook bij mijn aanbeveling om te kijken waar de thema's aansluiten en waar niet gaven de PM'er en kleuterleerkracht aan dat dit punt begin van het school jaar al opgepakt kan worden. Hierin gaf de directeur aan in het nieuwe schooljaar te kijken met de nieuwe directeur kinderopvang hoe er ingezet kan worden in overleg momenten maar ook hoe de overdrachtsgesprekken vorm gegeven kunnen worden. IB'er, kleuterleerkracht en PM'er vonden ook dat zoals ik aangaf, begonnen kan worden met gezamenlijk buiten spelen.

Aan het eind van de presentatie van de resultaten en aanbevelingen had iedereen al gezegd wat hij/zij wilde zeggen waardoor het gesprek al tijdens de presentatie begonnen was. Na het presenteren heb ik iedereen gevraagd wat zijn/haar eerste gevoel/ingefing was over de resultaten. Hierop was iedereen eensgezind. Er zijn praktische aanbevelingen gegeven waarmee iedereen aan het werk zou kunnen. De PM'er werd enthousiast en wilde gelijk om tafel, De IB'er en kleuterleerkracht gaven aan dat er zeker wat met de aanbevelingen gedaan kan worden begin van het nieuwe schooljaar. De directeur gaf aan dat er nog wel verder gekeken moet worden naar hoe de overlegmomenten vormgegeven gaan worden. Iedereen heeft kunnen zeggen/toevoegen wat ze wilde tijdens de presentatie waardoor de ruimte voor gesprek aan het eind niet meer nodig was. Dit is ook terug te lezen in de feedback formulieren.

Tijdens de presentatie en het gesprekje erna heb ik als verbinder er voor gezorgd dat iedereen de ruimte kreeg om wat te zeggen. Zo heb ik bewust aan de IB'er bevestigd wat haar eerste gevoel was bij de aanbevelingen. Hier konden de andere op aansluiten. Ik heb ook de vraag gesteld aan het eind of iemand nog wat toe te voegen had. Hierop reageerde iedereen dat ze gezegd hebben wat ze wilde zeggen en dat er mooie ideeën en aanbevelingen liggen op om verder te borduren.

Terugkijkend op het hele proces van het onderzoek kwamen alle vier de rollen aanbod. De pedagogische rol door te kijken wat aansluit bij de kinderen, waar kunnen de kinderen elkaar ontmoeten en samen spelen zodat het voor alle kinderen bijdraagt aan hun ontwikkeling. Dit begon al tijdens het literatuur onderzoek door te kijken wat ik las wel aansloot bij mijn visie en die van de beide organisaties. Ik merkte tijdens het literatuur onderzoek dat ik het leuk vind om dit te onderzoeken en te kijken hoe dit er op mijn praktijkplek uit ziet, waar de kansen en de belemmeringen liggen. Daardoor ging ik ook met zelfvertrouwen naar de twee andere locaties, ik wist wat ik wilde weten voor een goede bijdrage aan mijn onderzoek.

Ondanks dat ik het leuk vond om te doen heb ik tijdens het hele proces van alles gevoeld. Euforie wanneer iets lukte en ik in de flow zat waardoor ik hele stukken kon door typen, maar ook frustratie nadat ik de IB'er feedback had gevraagd op mijn enquête richting de PM'ers en de kleuterleerkrachten. Op dat moment ontving ik de feedback niet goed waardoor het als kritiek aanvoelde, na een gesprek met haar over wat ik anders zou kunnen doen, had ik de energie weer terug en kon ik weer met goede moed verder.

De rollen als verbinder, vormgever en initiator kwam vooral tijdens de presentatie naar voren. Hierin heb ik getracht als verbinder beide partijen dichterbij elkaar te brengen door te kijken of aanbevelingen die ik vanuit het onderzoek heb vormgegeven en geïnitieerd heb aansloten binnen de praktijk. Dit vond ik wel heel spannend om te doen. Ik merkte aan mijzelf dat ik tijdens het benoemen van de resultaten heel rustig was en zelfverzekerd de resultaten kon overbrengen. Dit waren feiten die door de collega's naar voren gebracht waren. Ik hoefde deze alleen te benoemen.

Tijdens het bespreken van mijn aanbevelingen merkte ik meer onrust. Ik begon te wiebelen op mijn stoel en de woorden kwamen minder vloeiend uit mijn mond. Dit kreeg ik van twee van de aanwezige later ook terug dat zij dit ook opmerkte. Hierin zat voor mij echt het verschil dat ik bij de aanbevelingen mijn eigen ideeën moest weergeven. Ondanks dat deze voortvloeide uit de resultaten voelde het als iets van mij. Hierover konden de andere een mening hebben die niet hetzelfde was als mijn mening. Ik merkte tijdens de aanbevelingen dat de andere hier wel kritisch naar keken maar zich er wel in konden vinden. Dit voelde goed. Al met al kijk ik terug op een geslaagd onderzoek met mooie resultaten en aanbevelingen die door de collega's bij de presentatie ook gewaardeerd werden en aansluiten bij de praktijk.

Literatuurlijst

Boland, A. (2015). *Het jonge kind*. Hogeschool iPabo.

Boland, A. (2017). *Lectoraatsplan het jonge kind*. Hogeschool iPabo.

CED groep. (z.d.). *Uk & Puk*. Geraadpleegd op 11 april 2023, van <https://www.ukpukvve.nl/>

SCHOOL A. (2022). *Schoolgids 2022/2023*. Geraadpleegd op 11 april 2023, van <https://School A.nl/wp-content/uploads/2022/12/Venster-schoolgids-2022-2023-40946-05LQ-000-21-12-2022.pdf>

Compen, G. (2021). *Peuter-Kleutergroep: Het Ei van Columbus?* Edux, 1-3.

Denissen, I. & Ijpelaar, B. (2020). *Werk met Peuters en Kleuters in een Groep*. Instondo.

Elenbaas van Ommen, A., Van der Maas, M. (2013, April). *Samenwerken aan een protocol*. HJK, 6-9. Geraadpleegd op 30 mei 2023, van <https://www.kpcgroep.nl/media/1453/samenwerken-aan-een-protocol.pdf>

De Haan, D., Pals, J., & Schut, J. (2008). *Participatie in symbolisch spel*. In: *Leerkracht in beeld*. Van Gorcum

Delfos, M.f. (2017). *Luister je wel naar mij? Gespreksvoering met kinderen tussen de vier en twaalf jaar*. (18^e druk). SWP.

Dobber, M., Van Oers, B. (red.). (2018). *Spelen en leren op school*. van Gorcum

Fukkink, R., Slot, P., Bredeveld, M., & Leistra, L. (2023). *de peuter-kleur-groep: peuters, kleuters, leerkrachten en pedagogisch medewerkers in beeld*. In <https://www.researchgate.net/>. Universiteit Amsterdam, Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op 11 juni 2023, van https://www.researchgate.net/publication/370608232_De_peuter-kleur-groep_Peuters_kleuters_leerkrachten_en_pedagogisch_medewerkers_in_beid/link/6459f5e15762c95ac380ee18/download

Goorhuis- Brouwer, S. (2014) *Peuters en Kleuters onder druk; de ziekmakende effecten van de toetscultuur*. SWP

Hilhorst, M., Van de Sande, E. (2021) *Spelen en leren in een peuter-kleutergroep: succesfactoren voor de kind ontwikkeling*. Geraadpleegd op 22 mei 2023, van <https://edux.nl/asset/public/Whitepaper-spelen-en-leren-in-een-peuter-kleutergroep.pdf>

Hoogeveen, K. (2019). *Van peuter naar kleuter*. *Sardes Special*, 24, 23–26. <https://sardes.nl/wp-content/uploads/2022/10/Sardes-Special-24-van-peuter-naar-kleuter.pdf>

IPC-Nederland. (z.d.). *IPC Nederland*. Geraadpleegd op 11 april 2023, van <https://ipc-nederland.nl/>

Jansen, A., Baalhuis, S., & Eshuis, J. (2014). *Handreiking IKC-raad*. Landelijk steunpunt brede scholen en VOS/ABB. <https://www.poraad.nl/system/files/2022-01/Handreiking%20ikc-raad.pdf>

Kieft, m., Van der Grinten, M., & de Geus, W. (2016). *Samenwerking in beeld*. Oberon.

Ministerie van Algemene Zaken. (z.d.). *Informatie van de Rijksoverheid - Rijksoverheid.nl*. Geraadpleegd op 23 juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/>

Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap. (z.d.) *hoe is de groep van mijn kind op de basisschool samengesteld?* Rijksoverheid. Geraadpleegd op 30 mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/hoe-zijn-de-groepen-in-het-basisonderwijs-bo-samengesteld>

Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap. (2020). *Kamerbrief Onderwijsachterstanden 19 mei 2020*. Rijksoverheid. Geraadpleegd op 07 juni 2023, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-9b9e488e-fdaf-4432-abd3-94101e8c051a/pdf>

Ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid. (z.d.) *vaste gezichten en groepen kinderopvang*. Rijksoverheid. Geraadpleegd op 30 mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderopvang/vaste-gezichten-en-groepen-kinderopvang>

Nederlands Jeugd Instituut. (z.d.) *Een soepele overgang van voorschool naar school stimuleren*. Geraadpleegd op 23 mei 2023, van <https://www.nji.nl/kansengelijkheid-in-het-onderwijs/een-soepele-overgang-van-voorschool-naar-school-stimuleren>

Nederlands Jeugd Instituut. (z.d.) *financiering kinderopvang*. Geraadpleegd op 29 mei 2023, van <https://www.nji.nl/kinderopvang/financiering>

Paardenkooper, A.P., Romijn, B., Leseman, P. (2021) *Met zelfvertrouwen naar school: Het belang van een goede samenwerking tussen opvang en onderwijs in de begeleiding van peuters en kleuters*. Youth, Education & Society, Universiteit Utrecht

PO-Raad (2013). *Advies Belemmeringen in bestuurlijk-juridische vormgeving van kindcentra. Naar oplossingen in wet- en regelgeving*. PO-Raad.

Rooken, M., Kruiter, J., & Jepma, IJ. (2017). *Dag kinderdagverblijf, hallo school! Handreiking voor een kindvriendelijke overdracht*. Sardes.

Slot, P., & Leseman, P. (2019, maart). *Investeren in kinderen van 0-12 jaar*. Geraadpleegd op 23 mei 2023, van https://www.pactvoorkindcentra.nl/images/pdf/190326_Wat_we_weten.pdf

Sardes. (2017, februari). *Ontwikkelinstrument IKC*. Geraadpleegd op 22 maart 2023, van <https://sardes.nl/publicatie/ontwikkelinstrument-ikc/>

Stevens, L. & Bors, G. (Reds.) (2018). *Pedagogisch tact. Op het goede moment het juiste doen. Óók in de ogen van de leerling* (6^e herziene druk). Garant.

Studulski, F., Witte, P., & Kruiter, J. (2020). *De zeven doorgaande lijnen van het IKC*. Geraadpleegd op 23 mei 2023, van https://sardes.nl/wp-content/uploads/2022/10/whitepaper_3_doorgaande_lijnen_versie_27082020.pdf

Studulski, F., & Kruiter, J. (2017). *Handboek Kindcentra*. Sardes.

Van Asperen, S. (2023). *Samenwerking in het onderwijs: "op volle kracht doorgaan met het wegnemen van knelpunten"*. *Kinderopvangtotaal*. Geraadpleegd 29 mei 2023, van <https://www.kinderopvangtotaal.nl/samenwerking-met-onderwijs-op-volle-kracht-doorgaan-met-wegnemen-van-knelpunten/>

Van Beemen, L. & Beckerman, M. (2018). *Ontwikkelingspsychologie*. (6^e druk). Noordhoff

Van de Grift, B. (2020). *Peuteren en Kleuteren: De breintheorie over het leren van het jonge kind*. (4^e druk). SWP

Van der Donk, C., & van Lanen, B. (2020). *Praktijkonderzoek in de school*. (4^e, herziene druk). Coutinho

Van der Brand, A. (2017). *Gesprekscommunicatie: handboek voor leerkrachten in het primair onderwijs*. (3^e druk). Coutinho.

Van der Linde-Meijerink, G. & Klein Tank, M. (2014). *Kijk op ontwikkeling in de voorschoolse voorzieningen*. (3^e herziene druk). SLO.

Van der Woude, A. (2022). Ijsbrand Jepma: 'huidige cao maakt een educatieve kwaliteitsslag onmogelijk'. *Kinderopvangtotaal*. Geraadpleegd op 30 mei 2023, van <https://www.kinderopvangtotaal.nl/ijsbrand-jepma-huidige-cao-maakt-een-educatieve-kwaliteitsslag-onmogelijk-2/>

Van Roozendaal, G., & Vaes, M. (Reds.) (2015). *Kindcentra 2020, een realistisch perspectief*. GDS Cross Media Group.

Veen, A., Karssen, A.M., van Daalen, M.M., Roeleveld, J., Triesscheijn, J., & Elshof, D. (2013) *aansluiting tussen voor- en vroegschoolse educatie en tussen vroegschoolse educatie en groep 3*. (Rapport 892, projectnummer 20447). Kohnstamm Instituut. Geraadpleegd op 25 mei 2023, van https://pre-cool.kohnstammstituut.nl/pdf/kohnstamm_892.pdf

Veen, A., Ledoux, G., Emmelot, Y. E., & Gevers Deynoot-Schaub, M. J. J. M. (2019). integrale kindcentra over wat hem kenmerkt. In *pactvoorkindcentra* (rapport 1021, projectnummer 40783). Kohnstamm Instituut. Geraadpleegd op 7 juni 2023, van https://pactvoorkindcentra.nl/images/pdf/190212_-_Kenmerken_IKCs-Kohnstamm.pdf

Verheijen-Tiemstra, M.R. E., Ros, A.A., & Vermeulen, M.J.M. (2020). Werelden van verschil: aard en intensiteit van interprofessionele samenwerking tussen basisonderwijs en kinderopvang. *Pedagogische studies*, 97(1), 58-75. Geraadpleegd op 28 mei 2023, van <https://dspace.uba.uva.nl/server/api/core/bitstreams/3b635b6d-6537-47c7-b2ea-766b7ab310f7/content>